

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Diplomová práce

**Utváření *Evangelického zpěvníku*
Českobratrské církve evangelické**

Eliška Pospíšilová

Katedra Církevních dějin
Vedoucí práce Peter Morée
Studijní program Teologie
Studijní obor Evangelická teologie

Praha 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s názvem *Utváření Evangelického zpěvníku Českobratrské církve evangelické* napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.

Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna pro účely výzkumu a soukromého studia.

V Novém Strašecí dne 25. července 2013

Eliška Pospíšilová

Bibliografická citace

Utváření *Evangelického zpěvníku* Českobratrské církve evangelické [rukopis]: Diplomová práce / Eliška Pospíšilová; vedoucí práce: Peter Morée. – Evangelická teologická fakulta Univerzity Karlovy, 2013. -- 63 s.

Anotace

Tato diplomová práce zpracovává vývoj přípravy *Evangelického zpěvníku* Českobratrské církve evangelické, která trvala více než půl století.

Ve čtyřech kapitolách podává chronologický přehled o práci jednotlivých komisí, vývoji názorů na nový zpěvník a konečném vydání. První kapitola zpracovává nejstarší církevní zpěvníky od vzniku církve v roce 1918, druhá se věnuje počátku systematických příprav v letech 1941 – 1950, třetí potom sleduje práci Hymnologického odboru Synodní rady Českobratrské církve evangelické, který byl založen v roce 1951, až do roku 1979, kdy dochází k definitivnímu vydání nového zpěvníku. Čtvrtá kapitola zachycuje reakce na vydání nového zpěvníku, vydání *Dodatku* a nastiňuje současnou situaci. Celou práci pak dokresluje rozhovor s pamětníkem přípravy zpěvníku, panem Jiřím Otterem, někdejším tajemníkem SR, který se aktivně podílel na tiskových přípravách v Německu. Poskytl také dobové fotografie, které jsou k dispozici v Přílohách.

Celá práce se opírá o archivní materiály nashromážděné v Archivu ČCE a v Národním archivu, excerpované autorkou v první polovině roku 2013.

Klíčová slova

Evangelický zpěvník, zpěvníky, hymnologie, Českobratrská církev evangelická, Synodní rada, Poradní odbor hymnologický

Summary

Formation of Protestant Hymnbook of Evangelical Church of Czech Brethren

This diploma thesis presents the history of preparation of the new *Protestant Hymnbook* of Evangelical Church of Czech Brethren (ECCB).

Four chapters of this work include the work chronology in respectful departments, evolution of opinions and the final publication. The first chapter describes the oldest hymnbooks from 1918 (foundation of ECCB), second chapter studies the beginning of systematical work in departments in the years 1941 – 1950, the third chapter follows the work in the Department of Hymnology of the Synodal Council of ECCB in the years 1951 – 1979, when the new hymnbook was finally published. The fourth chapter concludes the thesis with the summary of reaction of the church after the publication of the new hymnbook, publication of the *Appendix* of the new hymnbook and describes the situation in present days. The whole thesis is finished with an interview with a contemporary witness, Mr. Jiří Otter, former secretary of the Synodal Council. His task was to superintend the press in Germany and he gave some photos to the author of this thesis (see Appendix).

The whole thesis is based on archival materials found in the Archive of ECCB and National Archive in the first half of 2013.

Keywords

Evangelical Hymnbook, hymnbooks, hymnology, Evangelical Church of Czech Brethren, Synodal Council, Department for Hymnology

Poděkování

Autorka děkuje v první řadě školiteli za příkladné vedení, povzbuzování a pomoc, dále všem pracovnícím obou archivů, faráři Šormovi z modřanského sboru za zprostředkování rozhovoru, Jiřímu Otterovi a Janě Najbrtové za vstřícnost při pořizování rozhovoru a zapůjčení fotografií a v neposlední řadě svému muži a synovi, že mě nechali alespoň po chvilkách v klidu pracovat.

Obsah

Úvod.....	7
1. Církevní zpěvníky od vzniku ČCE do r. 1940.....	9
1.1 1918 – 1923 Vydání zpěvníku	9
1.2 1924 – 1940 Vědomí nutnosti revize	12
2. První snahy o nový zpěvník 1941 – 1950.....	15
2.1 Nový úkol 1941	15
2.2 Komplikace 1942	17
2.3 Útlum ve válečných letech 1943 – 1944.....	19
2.4 Evangelické Dílo 1945	21
2.5 Přetisk a úvahy, co dál 1946 – 1950	23
3. Cesta k současné podobě zpěvníku 1951 – 1979.....	27
3.1 Založení Hymnologického odboru Synodní rady ČCE 1951	27
3.2 Pozvolná příprava 1952 – 1968	29
3.2 Definitivní podoba 1969 – 1979	39
4. <i>Evangelický zpěvník: Dodatek</i> 1980 – dodnes.....	55
4.1 Dozvuky vydání nového zpěvníku 1980 – 1981.....	55
4.2 <i>Dodatek</i> 1996 – 2000	56
Závěr	60
Seznam pramenů a literatury	62
Přílohy.....	63
A. Přepis rozhovoru s Jiřím Otterem ze dne 2. 12. 2012 v modřanském sboru 64	
B. Fotografie ze slavnostní instalace nového <i>Evangelického zpěvníku</i> 69	
C. Přehled všech vydání <i>Zpěvníku Českobratrské církve evangelické</i> od roku 1923 do vydání <i>Evangelického zpěvníku</i> v roce 1979	75
D. Srovnání jedné písně v několika různých vydáních <i>Zpěvníku Českobratrské církve evangelické</i> a v <i>Evangelickém zpěvníku</i>	77

Úvod

*Bože, píseň novou zpívati budu tobě,
a žalmy tobě prozpěvovati. (Ž 144, 9)*

Cesta k novému zpěvníku Českobratrské církve evangelické nebyla jednoduchá. Po vzniku církve v roce 1918 je narychlo sestaven i *Zpěvník Českobratrské církve evangelické* vydaný 1923, ale je od počátku brán jako provizorní s tím, že co nejrychleji bude vytvořen nový, pořádný.

V tomto roce asi nikdo netušil, že nový zpěvník vyjde až za neuvěřitelných 56 let, tedy za více než půl století.

Co vedlo k tak dlouhé prodlevě? Nadšení ani dobrovolníci nechyběli, spíše se nedostávalo systematičnosti a jednotného vedení. Komise od roku 1941 pilně pracovala na novém zpěvníku, avšak zradily ji příliš vysoké nároky na vlastní práci a také neutuchající příval námětů, přání a stížností ze strany sborů i jednotlivců, který se poctivě snažila vzít v potaz.

Nově vzniklý Hymnologický odbor Synodní rady ČCE se od roku 1951 pouští do práce s novým zápallem. I když práce postupují, zpěvník je hotov až začátkem roku 1975. Vliv na zpoždění má v tomto případě zaměstnanost jednotlivých členů, rozsáhlost úkolu a v neposlední řadě i politická a společenská situace, jimiž jsou zasedání omezoována. Po konečném vyhotovení zpěvníku se čeká již jen na státní souhlas a dostatek papíru, který je nakonec vyřešen tiskem v zahraničí. Konečný tiskový proces i se státním souhlasem proběhne v prvním čtvrtletí roku 1979 a v září roku 1979 je nový *Evangelický zpěvník* předán k užívání církvi.

Protože jsou však v průběhu dalších let zjištěny určité nedostatky, církev se je pokusí nahradit vydáním *Dodatku* připraveného na konci 90. let, do kterého zařadí nově užívané písně i písně, které jsou ve zpěvníku citelně postrádány z dřívějších let.

Celá práce je založena na excerpci archivních materiálů, které obsahují zápisy ze schůzí poradních odborů, korespondenci sborů a Synodní rady ČCE, zápisy ze synodů a výjimečně i korespondenci jednotlivých členů komisí mezi sebou. Dále lze nalézt materiály obsahující korektury sazby, korespondenci s nakladatelstvím Kalich a tiskárnou v Lahru a v neposlední řadě i zprávy o zahraničních cestách Jiřího Ottera v souvislosti s tiskem zpěvníku v Německu. Většina těchto materiálů nebyla doposud zpracována – jedná se o osm archivních krabic z Archivu ČCE, složku novodobých materiálů týkajících se *Dodatku* ke zpěvníku ze Spisovny SR ČCE a jednu krabici z Národního archivu obsahující zprávy o zahraničních cestách z původního archivu Ministerstva kultury.

Dodatkem k práci je potom rozhovor s pamětníkem vydání zpěvníku, někdejší tajemníkem Hymnologického odboru ČCE, panem Jiřím Otterem, který ochotně zavzpomínal na svou roli při konečné úpravě zpěvníku a jeho definitivním vydání v roce 1979. Celkový dojem z tohoto rozhovoru ještě podpoří dobové fotografie ze slavnostní bohoslužby při předání zpěvníku církvi.

V přehledné tabulce je možné seznámit se s jednotlivými vydáními, jak šla za sebou. Jedná se vůbec o první chronologické sestavení a porovnání všech vydání. Pro ilustraci vývoje zpěvníku je na konci Příloh představena jedna z písní tak, jak se její podoba utvářela v jednotlivých vydáních.

Autorka doufá, že přispěje svým podílem k objasnění nepříliš známé, ale přesto zajímavé části historie ČCE.

1. Církevní zpěvníky od vzniku ČCE do r. 1940

Když je v roce 1923 vytvořen provizorní zpěvník pro nově vzniklou Církev československou evangelickou, je z čeho vybírat. K dispozici jsou starší zpěvníky luterské i reformované tradice a církev doufá, že je nový zpěvník dokáže v úplnosti nahradit. Avšak rychlost, s jakou byl sestaven, nevedla k úspěchu. Sborové jsou nespokojeny a vytvářejí vlastní dodatky, případně se vrací k užívání starších zpěvníků. Potřeba nového, opravdu celocírkevního zpěvníku je zřejmá již v prvních letech užívání.

Kapitola je zpracována na základě archivních materiálů, převážně korespondence Synodní rady Československé církve evangelické se Spolkem Komenského a nakladatelstvím Kalich.

1.1 1918 – 1923 Vydání zpěvníku

18. prosince 1918 se generální synoda Československé církve evangelické¹ usnesl, že by měl být připraven a vydán nový zpěvník pro nově vzniklou církev. Byl založen zpěvníkový výbor Odboru pro jednotu v bohoslužbě a učení, ve kterém zasedli členové obdobných výborů z dřívějších (např. Ferdinand Hrejsa), kteří již měli zkušenosti s tvorbou církevních zpěvníků.²

Synoda rozhodl, že počet písní z důvodu ceny tisku bude 250.³ Komise se podle vlastních slov snažila, „aby nebyly pominuty písně oblíbené v obou někdejších tolerančních církvích, jakož i aby přibrány byly cenné staré písně husitské a československé a některé nové písně české i cizí, jmenovitě anglické.“⁴

Zpěvník Československé církve evangelické vychází nákladem Spolku Komenského v únoru 1923. Již od počátku byl tento zpěvník vydán s vědomím, že se jedná o provizorní, narychlo sestavenou kompilaci, která bude muset co nejdříve projít revizí. I přesto je sborům nařízeno, aby již jiný zpěvník neužívaly, aby byla církev jednotná i po stránce hudebního vyznání. Souběžně vychází notované i nenotované vydání, přičemž harmonizace v notovaném vydání jsou mechanicky převzaty z původních zpěvníků, tj. neexistuje jednotící či převládající harmonizační tendence, často jsou zde obsaženy chybné postupy a je bezpodmínečně nutné je co nejdříve revidovat.

---

¹ Dále jen ČCE.

² ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Ba1, *Předmluva ke zpěvníku ČCE*, 1923. [excerpce březen 2013]

³ Nakonec jich je 311 (z toho 38 žalmů) + textové modlitby.

⁴ *Tamtéž*, *Předmluva*, s. 1.

Mottem zpěvníku (a všech následujících přetisků) se stává verš Ž 144, 9 – *Bože, píseň novou zpívati budu tobě, a žalmy tobě prozpěvovati.*⁵

Pořad zpěvníku se drží tradičního uspořádání, které můžeme nalézt i v jiných soudobých zpěvnících.⁶ Tedy:⁷

Chvály Boží

- Písně trojiční

O Boží ochraně

- Ranní
- Nešporní (po obědě)
- Večerní
- Před prací (prosba za požehnání)
- Po práci (díkůčinění)
- Díkůčinění za žně
- Podzimní
- Novoroční

O lásce Boží v Kristu

- Adventní
- Vánoční
- O Kristově osobnosti a životě
- O utrpení Páně
- O pohřbu Páně
- O vzkříšení Páně
- O nanebevstoupení Páně

O působení Ducha sv.

- Svatodušní
- Na počátku služeb Božích
- O slovu Božím a shromáždění
- Na konci shromáždění
- O večeři Páně

O životě křesťana

- Smysl života a výzva k bdění
- Pokání
- Touha po Bohu a Kristu
- Otče náš!
- Oddání se Kristu u víře

---

⁵ Je zajímavé, že žalmový citát na začátku (a případně další uvnitř textu) drží všechny přetisky, neobjevuje se až v novém zpěvníku z roku 1979. (pozn. aut.)

⁶ Viz např. zpěvníky a. v. a h. v., ze kterých *Zpěvník Českobratrské církve evangelické* vychází.

⁷ Přepis podle 1. notovaného vydání z roku 1923.

- Nový život v následování Krista
- Důvěra v Boha a jeho vedení
- Blahoslavenství křesťana
- Bratrská láska

O lidu Božím

- O rodině
- O národu
- O světovém míru
- O církvi
- O církevních pracovnících
- O misi

O smrtelnosti a věčnosti

Hymny a písně národní

Toto uspořádání bude později předmětem sporů, až do roku 1979 však zůstává beze změn, jen textová část s modlitbami se v některých vydáních přesune na začátek před vlastní písňovou část.⁸

---

⁸ Viz dále Kapitola 3 a Přílohy.

1.2 1924 – 1940 Vědomí nutnosti revize

Potřeba dalších písní a úprav se začne projevovat již po vydání. Různé sbory vyjadřují nespokojenost se stávající podobou.⁹ Chybí jim písně charakteristické pro jejich domovskou oblast, vadí malý počet žalmů a nedostává se písní pro nedělní školu. Sbory upozorňují na fakt, že z tohoto důvodu zařazují do bohoslužeb i starší, již nedoporučované zpěvníky, např. *Zpěvník Spolku Komenského*,¹⁰ *Písně cestou života a Lýru Sionskou*.¹¹ Nejschůdnější řešení vidí sbory ve vydání lokálních (případně celocírkevních) přídavek, které by zaplnily největší mezery v písňovém inventáři a zároveň by tak byly potvrzeny dané písně jako přijatelné pro novou církev.

Koncem roku 1925 je první vydání zpěvníku zcela rozebráno¹² a v souvislosti s připravovaným dotiskem je otázka úpravy mnohem naléhavější. II. vydání (nenotované) nakonec vychází nezměněno, péčí Spolku Komenského, v březnu 1927.¹³ Spojí se s ním však dva dodatky. Jeden byl původně vydaný samostatně čáslavským seniorátem v roce 1924 pod názvem „*Zpívejte Hospodinu!*“ a obsahoval 122 lokálně oblíbených a vžitých písní (z toho 19 žalmů), který se SR nakonec rozhodla přijmout jako součást celocírkevního zpěvníku. Písně byly tedy integrovány do příslušných oddílů. Druhým přídatkem se stalo 10 moravských nápěvů zařazených původní komisí, které vybrali F. Hrejsa a J. Vl. Šebesta,¹⁴ v tomto vydání byly volně připojeny za zpěvník.

Synodní rada¹⁵ vyhláší sběr zkušeností s novým zpěvníkem a žádá o podněty k doplnění. Některé sbory zpěvník ještě ani nezavedly, proto je SR žádá, aby tak učinily co nejrychleji, aby mohly podat reference o případných nedostatcích zpěvníku. Nyní je již zpěvníků dostatek na to, aby byl k dispozici ve všech sborech v dostatečném množství.

V průběhu vydání však dojde ke sporu SR se Spolkem Komenského, neboť výsledná cena vázaného zpěvníku je vyšší, než bylo domluveno.¹⁶ SR se

---

⁹ *Tamtéž*, list č. j. 2832/1924.

¹⁰ *Evanjelický kancionál. Zpěvník žalmů a písní duchovních pro chrám, školu i dům. 111. synodem schválený pro Čechy a Moravu*. 4. vydání. Nákladem Spolku Komenského, 1904.

¹¹ KAŠPAR, L. B. *Písně cestou života. Lýra Sionská*. Praha, 1889.

¹² *Tamtéž*, list č. j. 1020/1926.

¹³ *Tamtéž*, list č. j. 0179/1926.

¹⁴ *Tamtéž*, list č. j. 1709/1930.

¹⁵ Dále jen SR.

¹⁶ *Tamtéž*, list č. j. 0179/1926.

zdráhá zaplatit zbývající částku a se Spolkem Komenského se rozchází ve zlém. Kvůli tomuto problému SR neví, kde bude tisknout III. vydání, které je začátkem roku 1929 naléhavě potřeba.¹⁷ Mělo by se jednat o notované vydání s přehlednutými a upravenými harmonizacemi L. Jurena z Nymburka a O. Bařka. V prosinci přebere veškeré podklady a dosud zbývající výtisky od Spolku Komenského nakladatelství Kalich¹⁸ a rovnou nabízí SR nové vydání, a to notované i nenotované. Brzy se však ukáže, že notované vydání se čtyřhlasou harmonizací by bylo velmi drahé a sazba by trvala příliš dlouho, Kalich proto navrhuje vydat zpěvník pouze v přetisku, případně pouze s jednohlasou melodickou linkou.

V roce 1930 vychází 10 000 výtisků přetisku nenotovaného *Zpěvníku českobratrské církve evangelické*,¹⁹ tentokrát již s oběma dodatky integrovanými. Celkem tedy zpěvník obsahoval 442 písní, které se již neměnily.²⁰ L. Jurenovi a O. Bařkovi byl vyplacen honorář za nové harmonizace devíti písní z integrovaného moravského přídávku (a už dřívější harmonizace přídávku čáslavského)²¹ a přehlednutí ostatních a čeká se na sazbu a korektury. Notované vydání se čtyřhlasými harmonizacemi definitivně vyjde až koncem roku 1931.²²

Přesto stále nepanuje spokojenost se stávajícím zpěvníkem. V roce 1932 žádá novoměstský seniorát SR o schválení vlastního dodatku ke zpěvníku, který vychází hlavně z *Brněnského kancionálu* a obsahuje písně, které „zdomácněly ve starých tolerančních sborech a jsou velmi těžce postrádány.“²³ Přídavek je schválen²⁴ a vytištěn začátkem roku 1933.

Ve stejném roce vychází i *Malé písně cestou života*, což je výběr z velkého vydání vydaný nakladatelstvím Kalich, a *Malý zpěvník českobratrský*, který vydává seniorát kutnohorský. Jak je vidět, stále panuje nedostatek kvalitních písní a sbory si pomáhají, jak mohou. Do užívání se dostanou i zpěvníky jiných denominací či velmi stará vydání již nepoužívaných zpěvníků, jak o tom svědčí pozdější sběr písní pro nový zpěvník (viz dále).

---

¹⁷ *Tamtéž*, list č. j. 0505/1929.

¹⁸ *Tamtéž*, list č. j. 3464/1929. Nakladatelství Kalich existuje od roku 1921, od roku 1929 je téměř výhradním vydavatelem tisků ČCE.

¹⁹ *Tamtéž*, list č. j. 0183/1930.

²⁰ Kromě vypuštění pěti písní ve vydání z roku 1946 a jejich opětovného vrácení v dalších vydáních, viz dále Kapitola 2.

²¹ Konkrétně písně 4, 13, 19, 60, 65, 86, 105, 240 a 260.

²² *Tamtéž*, list č. j. 0476/1931; *tamtéž*, list č. j. 2513/1930.

²³ *Tamtéž*, list č. j. 0307/1932.

²⁴ *Tamtéž*, list č. j. 2520/1930.

Kalich stále přetiskuje nenotovaný zpěvník (v roce 1930 a 1934 v menších nákladech).²⁵ Práce na novém zpěvníku zatím nejsou na pořadu dne, a tak roku 1936 je schválen pro oficiální užívání i samostatný zpěvník s názvem *Českobratrské písně* vydaný ve dvou dílech knihkupectvím v Brně roku 1932 a spolu s ním i brněnský přídavek ke zpěvníku obsahující 24 písní.²⁶ O rok později pak Kalich vydává další přetisk zpěvníku, tentokrát pro Moravu i s přídatkem novoměstským a nově schváleným vsetínským.²⁷ V roce 1939 je ještě přetištěn chorálník (ale nikoli čtyřhlasně notovaný zpěvník).²⁸

Další snahou o zkvalitnění církevní hudby je pak navrhované vydání školního zpěvníku pro děti *Duchovní písně pro českobratrskou mládež* z roku 1940,²⁹ ale tento pokus o sestavení zpěvníku je odmítnut pro nedostatek dětských písní a také kvůli duplicitě s již existujícím zpěvníkem *Zvonky* z roku 1928.³⁰

Opět vychází přetisk *Českobratrských písní*, které jsou tentokrát SR schváleny jako oficiální zpěvník i pomůcka při výuce náboženství.³¹ Obsahují celkem 77 písní, z nichž např. 71 je i v *Křesťanském kancionálu*³² a mnoho z nich se objevuje i ve zpěvníku baptistickém, adventistickém a darbyistickém.³³

Tyto menší zpěvníky, kterých se objevuje čím dál více, vedou až k rozhodnutí synodu z roku 1940 o zpěvníku.³⁴ Na základě tohoto rozhodnutí má být znovu co nejdříve vydán nenotovaný i notovaný starý zpěvník.

---

²⁵ *Tamtéž*, list č. j. 2544/1934.

²⁶ *Tamtéž*, list č. j. 2242/1936.

²⁷ *Tamtéž*, list č. j. 1167/1936.

²⁸ *Tamtéž*, list č. j. 3652/1939.

²⁹ *Tamtéž*, list č. j. 3156/1940.

³⁰ HRUBÝ, O., KAŠPAR, T. B. *Zvonky. Sbirka duchovních písní pro mládež*. Hradec Králové: R. Adámek, 1928. Jednalo se však o zpěvník pro menší děti, zpěvník vysloveně určený pro školní mládež neexistoval.

³¹ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Ba1, list č. j. 3145/1940.

³² *Křesťanský kancionál k probuzení a pěstování života z Boha*. Praha: Církev bratrská, 1921.

³³ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Ba1, list č. j. 3145/1940.

³⁴ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Ba1, *Usnesení V. synodu z roku 1940*.

2. První snahy o nový zpěvník 1941 – 1950

V tomto období se objevují první podněty k sestavení nového zpěvníku ČCE, neboť ten původní přestává rostoucí církvi vyhovovat. Samozřejmostí se stává, že ČCE chce mít ten nejlepší možný zpěvník, ambice jsou obrovské. Velikost úkolu však dolehne na jednotlivé účastníky revize postupně.

Celý text kapitoly se zakládá na korespondenci se Synodní radou ČCE, která je k dispozici v Archivu ČCE. Jedná se převážně o došlou a vyřízenou korespondenci s jednotlivci a s nakladatelstvím Kalich, s nímž se jednalo o nová vydání zpěvníku, a také o oficiální oběžníky rozeslané sborům s dotazy ohledně hudební stránky života sboru.

2.1 Nový úkol 1941

23. května 1941 píše G. A. Molnár Kalichu a Synodní radě ČCE³⁵ a navrhuje jim, aby byl vydán nový církevní zpěvník. Uvádí mnoho kritických připomínek ke stávající, provizorní podobě *Zpěvníku Českobratrské církve evangelické*. Ten byl vydán poprvé v roce 1923 ve spěchu při sloučení obou vyznání z nutnosti pořídit společný, profilový zpěvník. Od té doby vyšel v několika vydáních, de facto v přetiscích, bez větších zásahů. Mnoho písní je podle Molnára nepřijatelných, obsahují teologické nesmysly, případně neobsahují teologii žádnou, jsou pouze líbivé – takové se na bohoslužby nehodí.

Zároveň je doložena existence mnoha nelegálních výtahů a zpěvníků, které si jednotlivé sbory upravily pro svoje potřeby.³⁶ Patří sem např. *Čáslavský zpěvník pro mládež*, užívání zpěvníků jiných denominací a také starších vydání *Českobratrských písní*, ve kterých se ještě nacházejí písně dříve zamítnuté a v novějších vydáních vypuštěné. Podle některých kritických dopisů Synodní radě jsou však tyto zpěvníky z nedostatku nových stále používány, písně z nich jsou mezi lidem oblíbené a stále jsou vyžadovány.³⁷

Zajímavým a trvalým fenoménem je i výskyt přídaveků, tedy individuálních sborových zpěvníčků, které reflektují původní tradici (např. luterskou) a původně užívaný zpěvník v daném sboru. Z dopisů je znám přídavek

---

³⁵ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Ba2, list č. j. 1503/1941. [excerpce únor 2013]

³⁶ Viz výše Kapitola 1.

³⁷ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Ba2, list č. j. 0642/1941, *tamtéž*, list č. j. 0154/1941.

novoměstský, ratibořský, valašský a diskutovaný vsetínský. SR je při vědomí problémů se stávajícím zpěvníkem nakonec všechny povoluje k užívání.³⁸

V přístupu k hudbě v církvi se podle korespondence střetávají dva hlavní názorové proudy:

1. Církev je a má být jednotná a přílišná odlišnost sborů ji poškozuje. Přídavky je nutné zakázat, některé písně je však možné implementovat do nového vydání.
2. Bylo by škoda ztratit staré písně a nápěvy, vypovídají o historii, stále mají svou hodnotu. Je nutné je uchovat, i když mnohdy tvoří teologický protiklad.

V důsledku těchto ohlasů vypisuje synodní senior J. Křenek sběr chorálních a nápěvů³⁹, které jsou v jednotlivých sborech v užívání. Cílem tohoto sběru má být dostatek materiálu, ze kterého by se dal vybrat nový výbor písní, aniž by se opomněly zvyklosti některého ze sborů. Jejich hudební i textová stránka ovšem musí být řádně prozkoumána a posouzena. Nadšení, které tento sběr vzbudil, je veliké. Nabízejí se dobrovolníci na posouzení kvality jednotlivých písní i nápěvů, objevují se první materiály s vlastními harmonizacemi,⁴⁰ odkazy na zasloužilé kantory a celkově se nálada korespondence vyjasňuje a dopisy se stávají vstřícnějšími. V odpovědích Synodní rady ČCE na dotazy, zda se v souvislosti s tímto sběrem chystá i nový zpěvník místo toho provizorního, se tazatelům dostává ujištění, že zpěvník je ve stadiu úprav a na vydání se pracuje.⁴¹

---

³⁸ *Tamtéž*, list č. j. 3172/1941; *tamtéž*, list č. j. 3172 – I./1941; *tamtéž*, list č. j. 1177/1941; *tamtéž*, list č. j. 2016/1941; *tamtéž*, list č. j. 2021/1941; *tamtéž*, list č. j. 2021 – II. /1941; *tamtéž*, list č. j. 2077/1941. Také viz výše kapitola 1.2.

³⁹ *Tamtéž*, list č. j. 1330/1941.

⁴⁰ *Tamtéž*, list č. j. 0731/1941; *tamtéž*, list č. j. 0040/1942; *tamtéž*, list č. j. 1527/1941; *tamtéž*, list č. j. 0803/1941; *tamtéž*, list č. j. 0706/1941; *tamtéž*, list č. j. 1095/1941.

⁴¹ *Tamtéž*, list č. j. 3172/1941.

2.2 Komplikace 1942

Hned v následujícím roce se v souvislosti s představou nového, celocírkevního zpěvníku objevuje několik zásadních otázek a problémů k řešení. Kromě přání, aby rozhodně nebyly vynechány konkrétní písně, které jsou v daném sboru tradicí, která se objeví prakticky v každé odpovědi na sběr, tak např. O. L. Šťastný volá po někom, kdo by obešel všechny sbory a posoudil úroveň církevního zpěvu.⁴² Tento úkol se však ukazuje jako nemožný, neboť ve struktuře církve chybí několik základních věcí:

- vzdělání varhaníci
- vyučování zpěvu ve školách
- zpěv stále není pokládán za rovnocennou součást bohoslužeb.

Tyto nedostatky (nebo alespoň poslední dva) je do jisté míry možno kompenzovat právě vydáním nového, jednohlasně notovaného zpěvníku, „*jaké mají církve v cizině a jaké jsme i my kdysi měli.*“ Zde se naráží např. na Tardyho zpěvník,⁴³ v té době často užívaný namísto v mnoha směrech nevyhovujícího *Zpěvníku Českobratrské církve evangelické*.

J. B. Šimek upomíná Synodní radu, aby rozhodně nezapomněla na medailony autorů⁴⁴, a R. Šedý zdůrazňuje, že písně mají různý původ (např. *Zpěvník církve A. V. v Čechách*⁴⁵ a *Lýra Sionskou*⁴⁶) a že je nezbytně nutné vzít tento původ v úvahu kvůli teologické a konfesijní vyváženosti nového zpěvníku.⁴⁷ Množství podobných ohlasů a připomínek se stane jednou ze zásadních překážek přípravy nového zpěvníku, jak bude ukázáno v dalších kapitolách.

V červnu vystupuje Pražský seniorát s návrhem, ve kterém žádá Synodní radu o zvážení vydání interdenominačního zpěvníku.⁴⁸ Byl by jen jeden ústřední, s případnými dodatky pro jednotlivé církve. Tento návrh ústí 4. července 1942 v *Návrh na jednání o společném evangelickém zpěvníku*. Synodní rada v něm konstatuje, že otázka interdenominačního zpěvníku byla dosud uspokojivě

---

⁴² *Tamtéž*, list č. j. 1306/1942.

⁴³ z TARDY, Heřman. *Malý kancionál, čili, Žalmové a písně duchovní ku počtě Boží a ke vzdělání církví Jezukristových v národu českém*. 6. vyd. Kutná Hora: Karel Šolc, 1911, viii, 597 s.

⁴⁴ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Ba2, list č. j. 1243/1942. [excerpce únor 2013]

⁴⁵ *Církevní zpěvník pro evanjelické křesťany. (Sest. zpěvníkový odbor východní evanjel. superintendence a. v. v Čechách)*. Opatovice: Evanj. Matice a. v., 1905.

⁴⁶ KAŠPAR, L. B. *Písně cestou života. Lýra Sionská*. Praha, 1889.

⁴⁷ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Ba2, list č. j. 0985/1942. [excerpce únor 2013]

⁴⁸ *Tamtéž*, list č. j. 1298/1942; *tamtéž*, list č. j. 1902/1942; *tamtéž*, list č. j. 1579 /1942.

vyřešena pouze ve Francii (zpěvník *Louange et prière* z roku 1938⁴⁹).⁵⁰ Zároveň je však na podobná jednání zvláště vhodná doba, protože Jednota Chelčického i Jednota bratrská právě jedná o revizi vlastních zpěvníků, kancionál Jednoty česko-bratrské je rozebrán a zpěvník ČCE je stále ještě ve své nouzové podobě z roku 1923, tedy ve vydání bez řádných příprav a bez dohody se sbory.⁵¹ Jisté obavy panují ohledně přijetí případného zpěvníku u menších církví, konkrétní obtíže by pak mohlo přinést spojování tradic a různých překladů. Panuje ale spíše optimismus, k práci na novém zpěvníku se dobrovolně hlásí např. J. B. Šimek, L. Balcar, Z. Somolík, T. Pokorný, J. B. Čapek, G. A. Molnár a další.

Myšlenka nového zpěvníku je vřele přivítána i čtenáři *Kostnických jisker*, jak dokládá srpnové vydání z téhož roku.

Otevírá se živá diskuse, při které jsou rozebírány jednotlivé písně, které se nacházejí v současném zpěvníku, řeší se otázka nových harmonizací a přijatelnosti konkrétních textů v příslušných církvích.⁵² Materiály se ukládají na Synodní radě, avšak k realizaci společného zpěvníku nikdy nedojde, jak bude ukázáno dále.

V listopadu se však přípravy nečekaně komplikují. 12. listopadu 1942 je Ministerstvem lidové osvěty nařízeno Synodní radě, aby pořídila zprávu o stavu duchovní hudby ve všech kostelích ve Velké Praze za léta 1939 – 1942.⁵³ Musí v ní udat stav jednotlivých varhan, hudební vzdělání varhaníků, přítomnost pěveckého sboru, vypsát užívané zpěvníky a prováděné skladby. Zároveň je při ministerstvu zřízen hudební referát⁵⁴, který schvaluje veškerou hudební činnost. Jakákoli produkce, včetně zpěvu při pravidelných bohoslužbách, musí být předem nahlášena a schválena. Přípravy jsou pozastaveny, dotisk cenzurovaného VI. vydání původního zpěvníku byl zakázán kvůli nedostatku papíru, tedy ani nemohl být distribuován v dostatečném množství, nehledě na fakt, že některé sbory tuto verzi nikdy nepřijaly.

---

⁴⁹ *Louange Et Prière. Psaumes, Chorals, Cantiques, Chants Liturgiques*. Paris: Éditions Delachaux & Niestlé, 1938. „*Adoptés par les églises évangéliques de France*“ (tj. přijaty francouzskými protestantskými církvemi).

⁵⁰ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Ba2, list č. j. 1533/1942. [excerpce únor 2013]

⁵¹ *Tamtéž*, list č. j. 1298/1942.

⁵² Viz např. *Tamtéž*, list č. j. 2788/1943; *tamtéž*, list č. j. 1298/1942 ad.

⁵³ *Tamtéž*, list č. j. 3136/1942; *tamtéž*, list č. j. 3019/1942.

⁵⁴ *Tamtéž*, list č. j. 3136/1942.

2.3 Útlum ve válečných letech 1943 – 1944

V těchto letech zůstává myšlenka zpěvníku na teoretické rovině. Korespondence se minimalizuje, rozhovor utichá. Myšlenka však nezaniká docela, o čemž svědčí výměna dopisů mezi Timoteem Petrem z Jednoty bratrské a Synodní radou.⁵⁵ Jednota bratrská vidí společný zpěvník jako první krok k případnému spojení obou církví, je možné, že by zájem měla i Církev metodistická.

Z jednání však sešlo, Ústřední rada Jednoty bratrské dala nakonec přednost jednání pouze s metodisty, myšlenka spojení s ČCE je koncem roku 1943 definitivně opuštěna.⁵⁶ Ještě jeden pokus o podobný návrh se objeví v roce 1945, ale bez ohlasu se vytratí.

O. L. Šťastný mezitím zpracoval celé přebásnění žalmů Jiřího Strejce, které je v Archivu SR dodnes k dispozici, bylo posouzeno několika církevními hudebníky, avšak k využití tohoto žaltáře – i přes ujištění Synodní rady o opaku⁵⁷ – také nedošlo.⁵⁸

Na Synodní radu dále přicházejí jednotlivé nové harmonizace a požadavky na zachování, vypuštění či transpozici konkrétní písně.⁵⁹ V letech 1943 – 1945 je jich ovšem výrazně menší počet než dříve. Všechny jsou pečlivě archivovány, většinou i se zdvořilou odpovědí SR, ale zapadnou a ani pozdější komise na ně nevezme ohled (viz dále).

V roce 1944 je proveden opakovaný pokus o sběr materiálu k novému zpěvníku, profesor A. Cmíral ve své zprávě pro ČCE provádí předběžný rozbor písní ze současného zpěvníku a navrhuje nové zdroje (starší zpěvníky, zpěvníky bratrské tradice atd.). Je zde i požadavek nového zpěvníku pro mládež.⁶⁰ Otázka zpěvu v církvi a církevních zpěvníků je stále palčivá, avšak není příležitost k vydání nových publikací ani k revizi těch starých. Synodní rada si je situace vědoma, ale nemá prostředky ani dobrovolníky, kteří by se ve válečných letech tímto tématem zabírali.

Ve značně omezené korespondenci se ještě objevuje otázka, zda – pokud to vůbec bude povoleno – vydat hlavní, jednohlasý zpěvník a k němu později chorálník a případně zpěvník s vícehlasými úpravami.⁶¹ Zatím se příliš

---

⁵⁵ *Tamtéž*, list č. j. 1306/1943.

⁵⁶ *Tamtéž*, list č. j. 1609/1943.

⁵⁷ *Tamtéž*, list č. j. 1729/1944.

⁵⁸ *Tamtéž*, list č. j. 3523/1943; přebásnění žalmů má vlastní složku v krabici VIII Ba2 bez jednacního čísla.

⁵⁹ Např. *Tamtéž*, list č. j. 1032/1944; *tamtéž*, list č. j. 3219/1943 apod.

⁶⁰ *Tamtéž*, list č. j. 0200/1944.

⁶¹ *Tamtéž*, list č. j. 2864/1943.

neuvažuje o reformě jako takové (hlas A. Cmírala je dost osamocen), ale hlavně o počtu knih a hlasů, o celkové podobě, úpravě harmonizací, o případných transpozicích nezpěvných písní, rytmických přepisech apod.

V tomto duchu je sestaven i dotazník pro jednotlivé sbory, který je i s průvodním dopisem rozeslán koncem roku 1944. Odpoví na něj přes padesát respondentů z celé republiky. V odpovědích⁶² opět najdeme požadavky na revizi harmonizace, vypuštění některých „příliš sladkých“ textů, transpoziční úpravy, regionální tradice atd. Tyto obsáhlé připomínky se však minou účinkem, protože práci na zpěvníku se nikdo momentálně nezabývá a žádná z následně vzniklých komisí se ke starším průzkumům nevrátí.

---

⁶² Samostatná složka v krabici VIII Ba2.

2.4 Evangelické Dílo 1945

18. dubna 1945 se znovu vynořuje otázka větší reformy zpěvníku. Na SR přichází společný přípis několika farářů a starších, v němž SR žádají, aby v novém vydání zpěvníku byly vyřazeny „*písně necírkevní, národně zabarvené, špatně přeložené a nedostatečné po hudební stránce.*“ Takové písně totiž „*poškozují vkus a odporují reformačním tradicím.*“ Zároveň navrhuje, aby místo současné dvojí úpravy Šebestových žalmů bylo v novém vydání zařazeno všech sto padesát žalmů v úpravě Jiřího Strejce. Mezi podpisy najdeme jména farářů jako J. Hájek, J. B. Jeschke, L. Moravec, R. Šimša, R. Nechuta, B. Pospíšil, J. Sládek a další.⁶³

Nejen na základě tohoto podnětu je koncem dubna 1945 vydána zpráva, že Evangelické Dílo ustavilo hudební sekci kulturního odboru a zahájilo přípravné práce na novém sestavení a vydání zpěvníku.⁶⁴ Pod vedením J. A. Pellara, J. Lukla a J. B. Šimka (poradce a referenta SR pro církevní hudbu a zpěv) byl zahájen výběr komise, rozeslány pozvánky a bylo ustaveno, že členy komise mohou být výhradně členové církve. Tím byl vyloučen např. profesor Cmíral, výše zmiňovaný navrhovatel některých úprav, ale i přes toto omezení se přihlásilo celkem čtyřicet šest dobrovolných spolupracovníků.

Komise Evangelického Díla vytvořila celkem dvě pracovní skupiny. Jedna se měla zabývat textovou, druhá hudební stránkou zpěvníku. Pracovní úkoly byly stanoveny následovně:

Text:

- výběr cenných písní ze starých kancionálů
- bohoslovecká revize textu
- textová (filologická) úprava
- přebásnění starých textů
- skládání nových duchovních písní

V této skupině byli zapsáni např. J. Dus, K. Balcar, E. Krygel, G. A. Molnár, R. Říčan, R. Šoltész ad.

Melodie:

- výběr starých hudebně cenných písní
- ocenění a umělecká revize písní
- hudební úprava

---

⁶³ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Ba2, list č. j. 0724/1945. [excerpce únor 2013]

⁶⁴ *Tamtéž*, list č. j. 0744/1945.

- nová harmonizace
- skládání nových melodií

Do této skupiny se přihlásili např. V. Souček, V. Juren, Z. Čep, J. Novotný, M. Šimáně, O. L. Šťastný ad.

Ve stanovách komise Evangelického Díla najdeme položeny zásadní otázky, na které je při tvorbě nového zpěvníku nutno brát ohledy:

- má jít o interdenominační zpěvník
- je nutné zachovat vysokou úroveň
- je lepší přidávat nové než ubírat a měnit staré písně
- je možné, že žaltář bude vydán samostatně
- je nutné přihlídnout k existujícím lokálním přídávům
- konečnou redakci by měli provést „3 teologové, 1 básník, 1 filolog a 3 hudebníci“
- zpěvník je určen dospělým i dětem dohromady

Postup při tvorbě je pak následující: nejprve je nutné svolat konferenci, kde se vydají směrnice a zásady. Je zde problém se zákazem cestování do vzdáleností větších než 75 km, ale alespoň dobrovolníci z Prahy a okolí by se měli sejít co nejrychleji. Všem k vyjádření je pak nutné zaslat seznam současných písní, aby se označily ty, které mají být vynechány nebo upraveny.

V srpnu 1945 však přípravné práce nijak výrazněji nepokročily, proto SR rozhoduje, že vydá zpěvník v přetisku v původní podobě⁶⁵ s vypuštěním pěti písní, na kterých se shodla většina účastníků diskuse.⁶⁶ Původní číslování však bude kvůli zvyku zachováno (viz Obr. 1). Zpěvník nebude obsahovat noty, pouze texty, protože se stále jedná jen o prozatímní vydání.

---

⁶⁵ *Tamtéž*, list č. j. 1193-II. /1945.

⁶⁶ *Tamtéž*, list č. j. 1193-I./1945, konkrétně se jedná o písně (číslování podle prvního vydání zpěvníku): 87. *Sladčeji zvony neznějí*, 308. *Kde domov můj, kde vlast je má*, 402. *Vůdcem naší čety*, 425. *Aj, četa ženců Páně jsme*, 311. *Amen, amen, amen*.

Vánoční

4. Prolož s anděly i my jsme veselí, že v Kristu věčná spása se všelikému tvorů hlásá.
5. Z této milosti, jež s takou štědrostí k nám nehodným se sklání, buď chváleu Běh nás bez přestání.
6. Bože, slyš náš hlas a dež, ať každý z nás můž z toho Spasitele se těšit upřímně a směle.
7. V jeho slépějí, dež, ať vždy věrněji k tvým lneme přikázáním, ať bychom navždy přišli za ním.
8. Kdež v svém království se v divné slávě skví a kdež i vyvolení s ním mají věčné utěšení.

Bratrská — Lukáš Pražský (1460—1538)

86

- Aj, růže rozvíla se** z kmene krásného, jak zduvna čekala se, z druhu převzácného. Ten kvítek spanilý uprosřed noci chladné my lidé spatřili.
2. Růžičku tu, již miním, a o níž prorok děl, složila nám i jiným Maria v plének běl. Jak Páně sblil hlas, zrodila dítko to nám v půlnoční téměř čas.
  3. To kvítečko podivné má libé vůně dech, a jasem svým předivně nám září

98

Osobnost Kristova a jeho život

- v temnostech. Běh, člověk též pravý, nomáhá z bdy zlé nám, hřích i smrt odpravi.
4. Ó Jezu, svojí mocí rač být mi přitomení A z temné této noci ať vyjiti dáš ven, tam otevř ráj mi svůj, kde tebe budem chválit na věky, Pane můj!

Lidová z Trevírska (z 15. století)

87

**OSOBNOST KRISTOVA
A JEHO ŽIVOT**

88

- Komu milo spasení, času všelikého** z Božího smilování můž dojiti jeho.
2. Nyní Běh ukracuje dnů bludů, temnosti, lidí již osvécuje z své k nám náklonnosti.
  3. Svěšlo evangelia již z milosti Boží šíří se a národům radost, štěstí množi.
  4. Neumělost zahání i každou pochybnost, neslechetnosti brání, k vítězství vede ctinost.
  5. Zvěstuje odpuštění hřšníkům kajícím, milost, věčné spasení Běha hledajícím,

99

Obr. 1 Ukázka vynechání písně č. 87 Sladčeji zvony nezněji ve vydání Zpěvníku Českobratrské církve evangelické z roku 1946.⁶⁷

⁶⁷ Zdroj obrázku: *Zpěvník Českobratrské církve evangelické*. Praha: Kalich, 1946. s. 98-99. K dispozici v knihovně ETF UK. [excerpce červenec 2013]

2.5 Přetisk a úvahy, co dál 1946 – 1950

V roce 1946 opravdu vyjde zpěvník v přetisku, společně s novým, revidovaným vydáním zpěvníku pro mládež s názvem *Zpívejme Hospodinu* a hymnologickou příručkou J. B. Šimka *O žalmech, chvalozpěvech a písničkách duchovních*.⁶⁸ Tato první vlašťovka v hymnologické oblasti naplňuje mnohé optimismem, J. B. Šimek slibuje, že obdobnou příručku dostane i nový velký zpěvník, ne jen ten pro mládež.

Ale dále se vedou úvahy o novém vydání – zda raději vydat notovaný jednohlasý zpěvník, nebo chorálník⁶⁹, dochází ke sporům s tiskárnami kvůli kalkulaci, formátu a použitému papíru,⁷⁰ SR řeší nedostatek financí a nutnou půjčku na tisk nového zpěvníku,⁷¹ nemluvě o nutnosti úředního povolení k vydání. Ozývají se i hlasy jednotlivců (např. farář Venc z Brna⁷²), že si vydají zpěvník na vlastní náklady, protože nedostatek zpěvníků začíná být opravdu citelný.⁷³ SR vzhledem k nejistým nákladům a neznalosti provinčních tiskáren váhá.⁷⁴ Opět se vynořují dopisy z jednotlivých seniorátů, že by nejraději měli každý svůj vlastní zpěvník písní zavedených v tom kterém sboru, že na společný zpěvník se čeká už příliš dlouho a že by stejně nebyl schopen reflektovat potřeby jednotlivých oblastí (tyto hlasy jdou hlavně ze Vsetína a Těšínska).⁷⁵ A samozřejmě stále chodí připomínky ke stávající verzi zpěvníku, ať už k nevyhovujícím zpěvným polohám, špatným harmonizacím či k teologicky nejasným textům.⁷⁶

IX. synod z ledna 1947 ukládá SR založit zpěvníkovou komisi a začít s přípravami nového zpěvníku.⁷⁷ Nový zpěvník má obsahovat všech sto padesát žalmů a celkem 500 až 600 písní. Doporučuje se přizvat hudební odbor Evangelického Díla. Ten dosud nebyl rozpuštěn, ač nedošlo k vydání nového zpěvníku, jak předpokládali, a někteří jeho členové stále pracují na úpravách stávajících písní. Do zpěvníkové komise synod doporučuje následující jména:

---

⁶⁸ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Ba2, list č. j. 0303-II. /1946. [excerpce únor 2013]

⁶⁹ *Tamtéž*, list č. j. 1652/1947.

⁷⁰ *Tamtéž*, list č. j. 2155/1946; *tamtéž*, list č. j. 3186/1945.

⁷¹ *Tamtéž*, list č. j. 3186/1946; *tamtéž*, list č. j. 3177/1946.

⁷² *Tamtéž*, list č. j. 2155/1946.

⁷³ Např. v Leskovicích byl kostel za války vypálen a zpěvníky se zde prakticky žádné nedochovaly, viz *tamtéž*, list č. j. 1460/1945.

⁷⁴ *Tamtéž*, list č. j. 1894-I./1947.

⁷⁵ *Tamtéž*, list č. j. 2714/1946; *tamtéž*, list č. j. 3083/1946.

⁷⁶ Viz např. dopis R. Šedého z Hrabové z 2. 7. 1946, *tamtéž*, bez jednacího čísla, nebo dopis E. Řeháčka z Prahy ze dne 27. 1. 1947, *tamtéž*, bez jednacího čísla.

⁷⁷ *Tamtéž*, list č. j. 3580/1947.

T. Pokorný, L. Balcar, J. B. Čapek, A. Kejzlar, R. Říčan, Z. Somolík, J. Seidel a J. B. Šimek. Představa o práci v komisi je taková, že by každý ze zúčastněných dostal přidělenou určitou činnost a hodinový rozsah, který by jí věnoval. Komise by tedy nepracovala společně, ale zvlášť, přičemž výsledky by se pak spojily v jeden celek. J. B. Šimek, pověřený předseda, však nechce začít jakékoli práce bez vyjádření synodu k zásadním otázkám podoby zpěvníku, aby se tak pokud možno vyhnul pozdějším protestům, či dokonce odmítnutí zpěvníku ze strany jednotlivých sborů.⁷⁸ Obdobně upouští od práce na dalších hymnologických poznámkách, neboť k novému zpěvníku by je musel vypracovávat znovu.⁷⁹ Stejně tak členové Zpěvníkového odboru Evangelického Díla váhají s účastí na tomto novém projektu a chtějí nejprve zprávu o stavu činnosti Zpěvníkového odboru SR, aby mohli rozhodnout, zda se do práce na novém zpěvníku pořádané tentokrát SR definitivně zapojí.⁸⁰ Atmosféra této korespondence by se dala popsat jako nedůvěřivá, autoři jednotlivých listů jako by už ani nevěřili v možnost vydání nového zpěvníku se všemi požadovanými úpravami.

Zároveň s tímto doporučením a ustavením komise probíhají přípravy na vydání chorálního pro písně ze stávajícího zpěvníku i z budoucího v péči Zdeňka Čepa. Ten i přes pečlivou úpravu a revizi J. Seidela nevyjde, zato v roce 1948 se konečně objeví 3. vydání notovaného zpěvníku ČCE, s předmluvou J. B. Šimka a úpravou textů od R. Říčana. Harmonizace se drží druhého vydání z roku 1931, jen některé písně jsou transponovány o něco níže (autorem transpozic je J. Urbanec⁸¹).

V *Kostnických jiskrách* roku 1949 vyjde pod pseudonymem Christianus Hymnophilus obsáhlý rozbor k tomuto vydání po textové stránce.⁸² I přes radost, že zpěvník konečně mohl vyjít, však vytýká církvi nedostatečnou aktivitu v oblasti práce na novém zpěvníku, vždyť v předmluvě sám J. B. Šimek přiznává, že zpěvník z roku 1923 vznikl jako „práce nouzová a narychlo prováděná“. Proč tedy nebylo možné za více než čtvrt století sestavit zpěvník nový? Přetisk je nazýván „první pomocí“ pro sbory, avšak stále se čeká na „řádné ošetření“.

Následuje výčet chyb v textu – nejprve jen tiskových, ale poté i chyb, kterých se dopustili upravovatelé v důsledku nepochopení textu a smyslu písně

---

⁷⁸ *Tamtéž*, list č. j. 3678/1947.

⁷⁹ *Tamtéž*, list č. j. 3034/1947.

⁸⁰ *Tamtéž*, list č. j. 3313/1947.

⁸¹ Ten je při sestavování POH SR (viz dále) opomenut a jeho harmonizace opuštěny. Viz ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bb2, opis dopisu prof. Urbance. [excerpce březen 2013]

⁸² Christianus Hymnophilus. *Zpěvník Českobratrské církve evangelické po textové stránce*. Kostnické jiskry 41 – 42, r. 34, 1949.

(alespoň podle autora článku). Kritizuje také opětovné přijetí pěti již vypuštěných písní (viz výše) a některá pomýlená autorství.

Ozývají se i další kritické hlasy proti formátu, kalichu na přebalu a velikosti písma.⁸³

Na příkladu sboru v Roudnici nad Labem⁸⁴ můžeme ilustrovat obavy, ale i nadějně představy, které ve sborech panují:

- na základě zvěstí, které církví kolují, mají být vyškrtnuty všechny písně „*příliš individualistického charakteru a nereformačního ražení, případně písně některých směrů zbožnosti (pietismus)*“
- tím pádem v novém zpěvníku bude většina nových, neznámých písní
- sbor by nejraději začal s nácvikem již nyní, aby se v momentu vydání nového zpěvníku neocitl zcela bez známých písní
- komise by proto měla sborům rozeslat písně, které jistě zůstanou i ve zpěvníku novém, aby sbor mohl prozatím nacvičit alespoň je

Obdobných dopisů a požadavků přichází na SR bezpočet. Je patrné, že zájem o nový zpěvník je ve sborech veliký, neméně velké jsou však i obavy, co bude s oblíbenými písněmi a jak budou vypadat ty nové. Církev stále čeká na zcela nový, aktuální zpěvník, který by reflektoval požadavky sborů i teologického profilu (pokusy o formulaci teologických požadavků na písně ve zpěvníku zatím nikdy neformulovaly jednotnou a dodržovanou koncepci).

---

⁸³ Např. nepřívětivé přijetí na Ostravsku viz ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bb1, list č. j. 0035/1951. [excerpce únor 2013]

⁸⁴ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bb2, list č. j. 0014/1951. [excerpce březen 2013]

3. Cesta k současné podobě zpěvníku 1951 – 1979

3.1 Založení Hymnologického odboru Synodní rady ČCE 1951

21. února 1951 zahajuje svou činnost hymnologický odbor SR⁸⁵ – za cíl si klade co nejrychlejší vydání zpěvníku ČCE. Schůze se zúčastnil senior Z. Somolík a členové B. Hrejsa, R. Nechuta, T. Pokorný, R. Říčan a J. Sochor. Dalšími, avšak nepřítomnými členy byli J. B. Čapek, Z. Čep a M. Novotný. L. Balcar členství odmítl pro přílišnou zaměstnanost.⁸⁶

Protože se od začátku předpokládalo, že práce na zpěvníku bude dlouhá a náročná, povoluje komise další přetisk původního znění zpěvníku, který vyjde v Kalichu roku 1952 – tentokrát ve čtyřhlasé harmonizaci s textovými úpravami R. Říčana a s nejčastěji požadovanými transpozicemi.

S ohledem na kritické ohlasy na stávající zpěvník zdůrazňuje komise na své první schůzi hlediska, která chce při tvorbě vzít v úvahu. Jsou jimi (podle důležitosti):

- biblická zvěst
- vyznání českobratrského evangelíka
- umělecký výraz
- obsah důležitější než rým
- melodie
- symbolická kniha církevní jako celek

Východiskem práce má být stávající zpěvník, ale je bezpodmínečně nutné revidovat žalmy. Komise doporučuje zařadit všech sto padesát žalmů Jiřího Strejce v jejich nezkrácené podobě, uvažuje také o možnosti, že by se k některým ze žalmů přidaly i další překlady jako druhé znění, např. verze F. Šebesty. Zároveň je nezbytně nutné pořídit nový výběr reformačních, pietistických i probuzeneckých písní, přidat hodnotné písně dnešních skladatelů (G. A. Molnár aj.), rejstříky a hymnologické poznámky, modlitby a také stručnou agendu ČCE (zejména pořad Večeře Páně).

Není zatím rozhodnuta otázka osnovy, úprav archaismů, slovníčku nesrozumitelných výrazů, konkordance textů ad. Mělo by se přihlédnout také k práci, kterou stihl vykonat odbor Evangelického Díla.

---

⁸⁵ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bb1, Zápis ze schůze HO SR ČCE ze dne 21. 2. 1951. [excerpce únor 2013]

⁸⁶ Zastával již dvanáct (sic!) různých funkcí ve spolcích a odborech. ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bb2, list č. j. 0093/1951. [excerpce březen 2013]

Palčivou otázkou zůstává rozdílnost náhledu na zpěvník očima komise a očima církve. Po zkušenostech a ohlasech z předchozích let si komise jasně uvědomuje, že nelze vyhovět všem. B. Hrejsa se nabízí, že bude v rámci objektivitu zastávat hledisko církve.

Celá komise doufá, že práce budou postupovat rychle, a že i pečlivou prací bude zpěvník do několika let připraven.

3.2 Pozvolná příprava 1952 – 1968

V těchto letech se komise schází zhruba dvakrát ročně. Pracuje se víceméně samostatně nebo v malých skupinkách, práce se štěpí a jde oproti původnímu předpokladu velmi pomalu. Doklady popisující výroční schůze odboru nehovoří příliš jasně o nějakém posunu. Fluktuace členů a neshody v základních otázkách tak vydání nového zpěvníku brzdí. Několikrát je zamítnut návrh na vydání prozatímního zpěvníku, přetiskuje se tedy stále ten starý.

Z tohoto období jsou k dispozici pouze záznamy jednotlivých zasedání hymnologického odboru – a to ještě ne všechny, některé nebyly archivu dodány nebo se ztratily.

3.1.1 1952

Na konci března 1952 se předsedou nově reorganizovaného poradního odboru hymnologického⁸⁷ stává opět Zdeněk Somolík.⁸⁸ Je rozhodnuto, že nový zpěvník má bezpodmínečně obsahovat všech 150 žalmů, dále 150 písní reformačních a cca 300 novodobých. Do konce roku 1951 začínají práce na revizi jednotlivých starších kancionálů, G. A. Molnár zkušebně přerýmovává některé ze žalmů a je přijata osnova vypracovaná Rudolfem Říčanem. Na SR přichází množství verzí jednotlivých písní upravených členy ze všech koutů republiky, stejně jako množství připomínek a požadavků. Komise stále doufá ve včasné vydání nového zpěvníku, odhad jsou dva roky práce. Synodní rada se staví velmi odmítavě k možnosti, že by se vydala provizorní podoba zpěvníku, aby bylo možné jej v církvi připomínkovat a revidovat k definitivnímu vydání – argumentem SR je, že provizorium zde bylo od roku 1923.

Komise si rozděluje práci na jednotlivých kancionálech, které je třeba přehlédnout a vybrat hodnotné texty a melodie. Vybírá si opravdu široký záběr, kromě evangelických zpěvníků českých jsou do výběru zařazeny i kancionály francouzské, německé, anglické, americké, norské, holandské a švédské. Je zřejmé již z příprav, že tato ambiciózní snaha o dokonalost, všeobsáhlost a o vyhovění všem stranám zároveň se stala jednou z největších překážek dokončení zpěvníku a zdržela jeho vydání o další více než čtvrt století (viz dále).

---

⁸⁷ Oficiální název zní Poradní odbor hymnologický I. odboru synodní rady, 4. odd. (církvní hudba a zpěv) – dále jen POH SR ČCE.

⁸⁸ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bb1, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 31. 3. 1952. [excerpce únor 2013]

V prosinci⁸⁹ je již jasné, že se práce zdrží. Mnoho členů komise nedokázalo sehnat požadované kancionály a jiní pod vidinou úmorné mravenčí práce odřekli svoji účast úplně. Jsou tedy navrženi noví, na jejichž souhlas se teprve musí počkat (P. Šoltész, R. Smetana).

Z vlastních revizí staršího vydání došlo jen k několika drobným textovým úpravám. Osnova vypracovaná Rudolfem Řičanem je znovu otázkou diskuse, odbor řeší, zda písně pro děti a písně pro vyučování náboženství mají tvořit součást nového zpěvníku, nebo zda by bylo lepší je vydat zvlášť. Jsou přidány další připomínky z řad členů církve.

Jak je patrné i ze zápisů, rok po vzniku hymnologického odboru práce prakticky nikam nepokročily. Je pochopitelné, že všichni členové měli svoje vlastní zaměstnání a práce v POH jim byla pouze doplňkem, ale optimismus, který převládal při založení POH, se pozvolna vytrácí.

---

⁸⁹ *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 22. 12. 1952.

3.1.2 1953 – 1954

Půlroční i delší pauzy mezi jednotlivými schůzemi se stávají pravidlem. Odbor se seje v květnu 1953⁹⁰ a pak až v lednu 1954⁹¹.

Práce na přehlédnutí kancionálů relativně pokročily, jsou dodány čtyři elaboráty o zpěvnících jiných denominací, ale je potřeba je ještě poslat k revizi některému z dalších členů. Nicméně jsou zadávány další zpěvníky, které se objevily ve vlastnictví některého z farářů.

Revize původního zpěvníku došla k závěru, že „224 písní je použitelných, o 44 písních bylo jednomyslně konstatováno, že jsou nevhodné, 14 je pochybných, u 14 písní text přijat, melodie je však nevhodná, u 26 písní text kladný, melodie pochybná, u 39 písní je text nevhodný, melodie použitelná.“⁹²

Asi nejvýraznějším problémem celého tohoto období jsou spory o budoucí podobu žalmů. Nespokojenost se Strejcovými úpravami značně rozšiřuje pole působnosti – komise chce přihlídnout nejen ke kralickému znění, ale např. je zpěvníkům švédským a německým, je nezbytně nutné zabývat se otázkou přízvučnosti. A. Molnár, který Strejcovy žalmy studoval po textové stránce, došel k závěru, že jejich text nelze upravovat. Doporučuje tedy nový překlad, avšak komise chce dát úpravě ještě šanci.

S přihlédnutím k plánovanému rozsahu revize vzniká zkraje roku 1954 pododbor pro žalmy⁹³. Za cíl si klade srovnat Strejcovu a Šebestovu zpracování, komparaci hebrejského textu s kralickým překladem. Tam, kde ani jedno z pojetí nebude vyhovovat, bude nutné přeložit text znovu – tento úkol na sebe bere J. B. Čapek, ale po přehlédnutí všech žalmů váhá.

Komise stále doufá v přínosné rozhovory s jednotlivými sbory. Z. Somolík na sebe bere úkol objet všechny senioráty s besedami o hymnologii, odbor dává v oběžnících najevo, že vlastní tvorba členů církve i připomínky ke stávajícímu zpěvníku jsou stále vítány. Jak POH přiznává, nedůvěra v církvi vůči práci na novém zpěvníku je značná. Revize trvá již mnoho let a výsledek nikde (kromě přetisků a nového vydání písní pro děti s hymnologickou příručkou).

Celkově působí práce členů komise velmi roztráštěně, probíhají revize nejrůznějších kancionálů, přicházejí nové úpravy i úplně nové písně, diskutuje

⁹⁰ *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 25. 5. 1953.

⁹¹ *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 4. 1. 1954.

⁹² *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 25. 5. 1953.

⁹³ *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 14. 6. 1954.

se o katolickém pojetí žalmů, varhaníci sborů zasílají připomínky k přizvučnosti, nahodile jsou upravovány teologická pochybení v jednotlivých písních, která jsou ale často napadena jiným z členů a opět vrácena do původní podoby.

3.1.3 1955 – 1957

Vzhledem ke sporům o teologii, kdy proti plánovanému škrtnutí jedné písně vždy někdo vystoupí se zdůvodněním, proč zrovna ona má být ve zpěvníku zachována, a celá úprava se tak ještě více zdrží, bylo přistoupeno k řešení v podobě čtrnáctidenního výjezdu – první z nich se uskutečnil v srpnu 1954 v SEKu.⁹⁴ Práce se opravdu pohnuly, bylo společně probráno několik starých zpěvníků a žalmový pododbor prošel celou první knihu žalmů.

Tyto výjezdy se stávají pravidelnou součástí práce celého odboru, i když se časem konají samostatně pro novodobé písně a žalmy zvlášť.

Objevuje se nový problém – při rozdělení komise na žalmový pododbor a pododbor pro nové písně bylo při porovnání výsledků práce zjištěno, že každá ze skupin nasadila naprosto odlišná kritéria. Žalmy jsou prý posuzovány příliš přísně, zato k novým písním přistupují upravovatelé relativně benevolentně. Někteří z členů (R. Říčan) chtějí přestoupit z jedné sekce do druhé, protože jim tamější pojetí více vyhovuje.

V žalmové sekci probíhá neustávající diskuse nad překlady Strejce a Šebesty. Strejcovy žalmy vyšly mnohokrát a bylo by potřeba kritického vydání, protože jsou místa, která mají i čtyři různé verze. Také problém zastaralého jazyka je nutno vyřešit, aby byl zpěvník přístupnější. Spory o napětí mezi teologickou správností překladů, básnickou hodnotou a celkovou srozumitelností patrně nemohly dojít jednotného řešení.

V roce 1956 se komise sejde jen jednou⁹⁵ a poté se její pracovníci rozdělí. Žalmový pododbor pracuje v létě na výjezdním zasedání v SEKu, písňový v září v Sola fide v Janských lázních. Zatím jsou přehlednuty dvě celé knihy žalmů a kousek třetí, přičemž předběžný závěr komise zní, že „asi 10% žalmů bude možno převzít v nynější formě, 50% zpracovat a 40% znovu přepracovat.“ Práce na hledání písní v ostatních zpěvnících také mírně pokročila. V dubnu 1956 komise doufá, že zbývající knihy žalmů a kancionály budou zpracovány do podzimního zasedání synodu.

Po proběhlých výjezdních zasedáních se však komise sejde až v dubnu 1957.⁹⁶ Knihy žalmů jsou zpracovány pouze tři. Skupina procházející kancionály a novodobé zpěvníky má za sebou celkem asi 25 různých knih, pod

---

⁹⁴ *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 28. 3. 1955; komise zasedala ještě 20. 6. 1955, ale zápis se nedochoval, není ani v protokolu.

⁹⁵ *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 23. 4. 1956.

⁹⁶ *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 8. 4. 1957.

vedením Z. Somolíka, F. Hrejsy a R. Nechuty je zatím vybráno asi 133 písní ve dvou oddílech. Palčivou otázkou zůstávají písně pohřební, jejichž seznam (podle původního zpěvníku) požaduje SR. Po kritice práce této skupiny musí její předseda uznat, že jejich měřítko poněkud polevilo, že současný výběr by původním nárokům nemohl vyhovět. Stále se však snaží držet daných směrnic.

3.1.4 1958 – 1962

V dalších letech práce výrazně polevuje. V roce 1958 opět vychází u Laichtra přetisk původního zpěvníku bez jakékoli změny. Církev volá po novém, normativním zpěvníku v notovaném či čtyřhlasém vydání.

Novým předsedou POH se v roce 1959 kvůli dlouhodobé nemoci Z. Somolík stává B. Hrejsa, přistupují manželé Horkých, S. Verner, S. Radechovská, V. Batelka ad.⁹⁷ Stále jsou hotovy pouze tři knihy žalmů, stejně jako před dvěma lety žalmový pododbor tvrdí, že na jejich dokončení bude stačit jedno čtrnáctidenní zasedání v SEKu. K dalšímu zasedání hymnologického odboru však dojde až v květnu 1961.⁹⁸

Tohoto roku se pod vlivem zastavení práce na zpěvníku Jednoty českobratrské opět vynořuje otázka denominačního propojení. Zatím se dospívá k názoru, že nejlepším řešením by bylo přidat oddíl ekumenických písní.

Poslední synod z roku 1959 uložil hymnologickému odboru prezentovat dosavadní výsledky jejich práce. Vše je však nutné před vlastním vydáním konzultovat se sbory. Vystávají problémy s množním a tiskem navrhovaných nových písní, nakonec jich několik vychází v přílohách *Českého bratra*, *Kostnických jisker* ad. Odezva však není zrovna velká.⁹⁹

Písňové texty jsou předběžně vybrány, je třeba je však roztřídit do osnovy apostolika, jak bylo definitivně rozhodnuto, a pak ještě každou podrobit textové, melodické i harmonické revizi. Synodní rada požaduje po POH alespoň odhad časového plánu, ten však není schopen odhadnout, jak dlouho mohou trvat tyto úpravy a tvorba nových písní.

Společná práce nyní na dva roky utichne, odbor se znovu sejde až v roce 1963. Do té doby se práce prakticky zastavuje, z úkolů uložených jednotlivým členům je splněn pouze jediný.

---

⁹⁷ *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 21. 5. 1959.

⁹⁸ *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 29. 5. 1961.

⁹⁹ *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 24. 6. 1963.

3.1.5 1963 – 1968

V roce 1963 je hymnologickému odboru povoleno se sejít a práce je tudíž zahájena s novou energií. Byli kontaktováni soudobí čeští skladatelé a je naplánována schůzka, na které by mohli výrazně přispět po harmonizační stránce, případně vlastní novou tvorbou.

Sílí hlasy požadující alespoň zkrácené vydání nového zpěvníku. Odbor v reakci na tyto požadavky přistupuje k dalšímu vydávání jednotlivých písní v *Českém bratru*.

Souběžně probíhá rozhovor se skladateli – odbor se schází s M. Kabeláčem, O. A. Tichým, O. Máchou, J. Rychlíkem, P. Ebenem a dalším představiteli české skladatelské školy.¹⁰⁰ Na několika schůzích je jim předložena problematika žalmových zpracování, ale nedochází se k žádnému zásadnímu konsenzu. M. Kabeláč upozorňuje na fakt, že nový zpěvník je po letech „*prvním novým českým kancionálem, a jako takový by měl být i hudebním pokladem české kultury.*“ Vystává otázka notového zápisu starých písní a harmonizací – zda je např. možné u nápěvu z 15. století použít romantizující harmonizaci ze století devatenáctého. Každý notový zápis by měl odpovídat období, ze kterého daná píseň pochází. Jelikož se usiluje o zařazení písní předhusitských, husitských i bratrských, bude notace velmi problematická. Pokud by i skladatelé zařadili vlastní tvorbu s moderní notací, došlo by ke zmatení uživatele přílišnými druhy notace, čemuž je nutné se vyhnout. Otázkou také je, jak naložit s rytmickými a tempovými údaji – obzvlášť u starších písní, kdy jsou různé sbory zvyklé zpívat je vlastním tempem a rytmy se u chorálů často nedodrží. Objevuje se napětí mezi čistě hudebně estetickým pojetím skladatelů a funkčně liturgickým pojetím z evangelické strany.¹⁰¹

Nakonec jsou dodány některé navrhované úpravy, zvláště Miroslavem Kabeláčem. POH dochází k závěru, že je nutné uspořádat předváděčku, aby bylo možné rozhodnout, zda dané úpravy budou vyhovovat účelu bohoslužeb.

V této době v důsledku tíživého nedostatku ve sborech vyjde několik přetisků starého zpěvníku bez vědomí POH Synodní rady. Ta se snaží vyjít vstříc požadavkům sborů alespoň notovaným vydáním starého zpěvníku pouze s melodiemi, vydaným v roce 1965, ale zároveň dochází k ostrým sporům s vydavatelským odborem SR a jejím předsedou F. M. Dobiášem ohledně

---

¹⁰⁰ *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE s českými hudebními skladateli ze dne 11. 9. 1963.

¹⁰¹ *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE s českými hudebními skladateli ze dne 26. 11. 1963.

kompetencí jednotlivých odborů při vydávání přetisků a notovaných verzí.¹⁰² POH si je vědom, že se jedná o krok zpátky, když je stále vydáván starý zpěvník v přetisku, ale vzhledem k situaci jak v odboru, tak ve sborech se nedá nic jiného v danou chvíli dělat.¹⁰³

Objevují se také otázky zařazení dětských písní a písní pro mládež (s kytarou). Lidé jako M. Heryán, S. Karásek a J. Čapek (odbor pro konfirmované SR) upozorňují, že navrhovaná podoba zpěvníku je příliš konzervativní a že by se v něm měly objevit i současné písně zpívané mládeží na kurzech i jinde. Komise však chce setrvat u verze chrámového zpěvníku a tyto písně vydat zvlášť, případně je zařadit až do dalšího vydání nového zpěvníku jako samostatnou kapitolu. Argumentuje hlavně poplatností písní pro mládež, kdežto zpěvník by měl představovat písně trvalé hodnoty, prověřené časem.

Práce se pozvolna zastavují. Jsou přehlednuty čtyři knihy žalmů, na pátou se čeká. Stále ještě není rozhodnuto, zda převzít žalmy ve Strejcově či Šebestově úpravě beze změn, či dodat vlastní překlady a harmonizace. Také je navrhováno převzít melodie ze *Ženevského žaltáře* a přebásnit texty k těmto melodiím. A to ještě nepřišla na řadu otázka církevních tónin.

V roce 1966 umírá Z. Somolík, novým předsedou je zvolen B. Hrejsa. POH se schází jednou ročně na schůzi a jednou ročně v Sola fide v Janských lázních a k řešení má kromě zpěvníku ještě mnoho dalších položek. Komise se utápí v otázkách výcviku varhaníků, témat, která by se měla ve zpěvníku objevit, v teologickém pojetí jednotlivých písní a rozhovorech o tom, jak nechat schválit definitivní podobu nového zpěvníku celou církví¹⁰⁴. Vzniká varhanní komise, objevuje se funkce kantora a srovnávají se obsahy textů s příslušnými melodiemi. Manželé Horkých objíždějí sbory s ukázkami varhanických úprav nových písní a s kurzy pro varhaníky, ale rozhodně se nejedná o schvalování kompletního zpěvníku, spíše o informaci pro sbory, že práce probíhají.¹⁰⁵

Členové ztrácejí kontakt mezi sebou a nedostává se jim informací, jak postupují ve své práci ostatní, či zda nebyly SR zaslány nějaké nové podněty a úpravy. V Českém bratru nadále vychází dvojlist s novými písněmi, je navrženo, aby byl vydán seznam vyškrtnutých písní, aby mohly sbory

---

¹⁰² *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 15. 8. 1966.

¹⁰³ *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 23. 8. 1965.

¹⁰⁴ *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 15. 8. 1966.

¹⁰⁵ *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 3. 4. 1967.

reagovat.¹⁰⁶ Komise přiznává, že není v jejích silách vydat zpěvník do roka, bude muset změnit strategii a rozdělení jednotlivých dílčích činností.

---

¹⁰⁶ *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 14. 10. 1968.

3.2 Definitivní podoba 1969 – 1979

V tomto období se práce na zpěvníku dobere svého konce. Jak je ukázáno dále, konečná podoba zpěvníku doznala jistých zásadních změn oproti původním představám o její podobě, došlo k mnoha kompromisům a nutným individuálním rozhodnutím (oproti představě, že se na zpěvníku musí podílet celá církev).

Toto období je nejlépe dokumentováno, kromě zápisů ze schůzí POH, které jsou nyní mnohem častější a podrobnější, je k dispozici korespondence se sbory, zprávy o zahraničních výjezdech J. Ottera ze Státního archivu¹⁰⁷, a konečně i rozhovor se samotným J. Otterem o finální stránce vydání nového *Evangelického zpěvníku*.¹⁰⁸

3.2.1 1969

Od roku 1969 se práce opět rozhybávají. SR podporuje urychlené dokončení nového zpěvníku, schůze komisí se konají prakticky každý měsíc. Novým tajemníkem je od roku 1967 Jiří Otter, Magdalena Horká se ujímá srovnání textové a hudební stránky a M. Bič dokončuje textovou revizi všech pěti knih žalmů. Slavii Radechovské je svěřena jazyková podoba textů.

Po Bičově textové revizi je rozhodnuto, že Žalm 119 bude rozdělen na 22 samostatných písní. Stále ještě není rozřešena otázka harmonizací. Je jisté, že se ve zpěvníku musí objevit všech 150 žalmů, ale není jasné, zda má být zachován melodický celek (tj. převzít harmonizace jednoho autora), uvádět více možných harmonizací po francouzském vzoru (kde stojí vedle sebe lehčí a obtížnější zpracování), nebo u každého žalmu zvlášť vybrat nejpodařenější harmonizaci bez ohledu na celek. T. Pokorný také navrhuje možnost jednolitého žaltáře, ale obzvlášť povedené verze dát jako samostatné písně do dalších částí zpěvníku.¹⁰⁹ V původním zpěvníku byly žalmy rozprostřeny po celé délce, takže nejednotnost po hudební stránce nevadila, nyní však bude žaltář tvořit úvodní, ucelenou část, na muzikologické jednotě tedy záleží.¹¹⁰

Postupně se také obrušují kritéria na zpracování knih žalmů – v páté už jsou k přepracování navrženy pouze dva.

---

¹⁰⁷ Národní archiv, MK SPVC, krabice 214, ČCE – zahraniční cesty. [excerpce leden 2013]

¹⁰⁸ Rozhovor s J. Otterem pořizovaný v modřanském sboru v Praze dne 2. 12. 2012 je k dispozici v přepisu v Přílohách a v originálním zvukovém znění na přiloženém CD.

¹⁰⁹ *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 10. 2. 1969.

¹¹⁰ *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 13. 1. 1969.

Zatímco POH dospěl k tomuto závěru a jednomyslně se shodl na tom, že žaltář musí být ve zpěvníku jako celek, SR podává synodu návrh, aby nebyly do zpěvníku přijaty všechny žalmy. Tento návrh s POH nikdo nekonzultoval a dochází ke značnému napětí a sporům se SR. Ta se hájí tím, že by se POH zjednodušila práce a vydání by se tím urychlilo. Na synodu pak Pokorný a Hrejsa hájí celý žaltář tak, jak bylo schváleno.¹¹¹ Synod doporučuje přezkoumání kvality všech přijatých žalmů.¹¹² POH souhlasí, Bič nařizuje nezastavovat práce na žalmech, kdyby je staršovstva nakonec nepřijala, budou vydány zvlášť jako samostatný zpěvník.

Komise pracuje ve spěchu, je znát netrpělivost s dlouho odkládaným vydáním. V polovině roku 1969 vyjde znovu zpěvník pro děti, s mírnou změnou názvu jako *Zpívejte Hospodinu*, s revizí T. Pokorného a M. Horké. B. Hrejsa se stává členem komise pro vydání ekumenického zpěvníku a důležitou náplní POH se stává varhanictví.¹¹³ V květnu 1969 vychází nový římskokatolický zpěvník a rozhodnutím POH je z něj vybráno 22 písní pro zpěvník evangelický.¹¹⁴

Z POH odchází R. Říčan a je rozhodnuto nepřijímat nové členy, protože „v poslední fázi přípravy nového zpěvníku by se jejich povoláním práce ztížila.“¹¹⁵ Dojde tak k zúžení přípravné skupiny, což v důsledku mnohá rozhodnutí zjednoduší a urychlí.

V žalmovém pododboru tedy zůstávají Bič, Batelka, Kučera, Radechovská, Šimša a Nechuta. Hlavními postavami písňového pododboru jsou M. Horká, B. Hrejsa a T. Pokorný. Výběr písní má zatím asi 180 položek pocházejících z nejrůznějších světových zpěvníků. Stále není dořešena otázka dětských písní v novém zpěvníku a zařazení moderních písní (s kytarovým doprovodem). Někteří členové také upozorňují, že mnoho písní ze starého zpěvníku bylo vyškrtnuto předčasně, a vzhledem k novým kritériím na výběr by se měly projít znovu. Z kdysi oslovených skladatelů zůstal v úvahách pouze Petr Eben.¹¹⁶

Rozhodnuta je podoba zpěvníku – má vyjít jako notovaný jednohlasý vedle se samostatným chorálníkem, který může nabízet i více harmonizací vedle sebe.

---

¹¹¹ *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 10. 2. 1969.

¹¹² *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 10. 3. 1969, zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 14. 4. 1969 chybí.

¹¹³ *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 18. 11. 1969.

¹¹⁴ *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 23. 6. 1968.

¹¹⁵ *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 11. 11. 1969.

¹¹⁶ *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 18. 11. 1968.

Komise se nakonec přiklání k ženevským nápěvům žalmů, přičemž se má vytvořit všech 150, a pak se teprve bude dát rozhodnout staršovstvům, zda bylo toto řešení šťastné.

3.2.2 1970

V roce 1970 jsou definitivně probrány všechny písně z původního zpěvníku a je rozhodnuto, které budou škrtnuty.¹¹⁷ Schůze se protahují na vícedenní (většinou víkendová) jednání, ale dospívá se k rozhodnutím ohledně konkrétních harmonizací a tematických celků. Prvním takovým pracovním zasedáním je čtyřdenní setkání v únoru 1970.¹¹⁸ To navštívil i synodní senior V. Kejř a POH mohl podat zprávu o své činnosti a představách o budoucí práci přímo jemu. Ukazuje se, že finanční stránka přípravy zpěvníku bude náročná, je potřeba sehnat opisovače textů i not – SR však přislíbila plné uhrazení z církevních prostředků.

V seniorátech se konají převáděcí akce nových písní v rámci shromáždění a sbírají se ohlasy na jednotlivé verze. Spíše se setkávají se sympatiemi a netrpělivostí, kdy už bude nový zpěvník vydán. POH opatrně odhaduje, že do roka by mohl vyjít.¹¹⁹ Stále však není jasné, zda bude zařazeno všech 150 žalmů – jednotliví členové referují o názorech ve staršovstvech svých vlastních sborů a je znát rozčarování nad skutečností, že by o takové zásadní věci měli rozhodovat lidé, kteří o práci POH a celé koncepci zpěvníku nic netuší.¹²⁰ Necelý rok po synodu je také rozeslán sborům dotazník o budoucí podobě žaltáře v novém zpěvníku¹²¹ – POH doufá, že bude přijat jako celek, protože netuší, jak by vybírali pouze některé ze žalmů.¹²²

Vedou se diskuse nad jednotlivými básnickými sbírkami duchovních písní, církevní členové stále zasílají vlastní tvorbu či oblíbené písně, které jsou posuzovány jednotlivě. Uvažuje se o vyplnění konců stránek citáty či modlitbami po vzoru zahraničních zpěvníků.¹²³ 14 písní má být zařazeno ve sborové úpravě. Přicházejí dopisy s obavami o vyřazené písně, protože do církevního tisku pronikla zpráva o téměř dvou stech škrtnutých písních. POH je

---

¹¹⁷ Přesný seznam lze získat pouze porovnáním starého a nového zpěvníku, nikde není sám o sobě. Několik z vyřazených písní se pak ale vrátí do Dodatku, viz kapitola 4.

¹¹⁸ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bb4, Zápis ze zasedání POH SR ve dnech 10. – 13. 2. 1970, list č. j. 0439/1970. [excerpce březen 2013]

¹¹⁹ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bb1, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 10. - 11. 3. 1970. [excerpce únor 2013]

¹²⁰ *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 14. – 15. 4. 1970.

¹²¹ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bb2, Oběžník č. 5 ve věci nového zpěvníku – otázka zařazení žalmů. [excerpce březen 2013]

¹²² ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bb1, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 19. – 20. 5. 1970. [excerpce únor 2013]

¹²³ Nakonec neuskutečněno – konce stránek doplněny drobnými grafickými koncovkami J. Švába, viz dále.

dokonce konfrontován synodním seniorem, který prý nemá dostatek informací o činnosti a postupu POH.¹²⁴ Rozhoří se spor mezi POH na jedné straně a M. Šourkem na straně druhé, když tento předloží SR zprávu o stavu nového zpěvníku.¹²⁵ POH se cítí dotčen, že o jeho práci nikdo nic neví, když jsou pravidelně zasílány zápisy ze zasedání a požadovány finanční prostředky na opisy apod. M. Šourek argumentuje, že v mnoha těchto zprávách se pravidelně objevuje sdělení, že je zpěvník prakticky hotov, avšak realita je zjevně jiná. Cituji:

27. 11. 1959 „Zásadní práce jsou v podstatě hotovy.“

24. 1. 1962 „Je hotov výběr písní. Zbývá provést zbásnění většího počtu přeložených písní a doplnění novými.“

leden 1963 „Textová část písňového úkolu je v podstatě hotova. Zbývá ještě doplnění některými novými písněmi a překlady.“

23. 8. 1965 „Do nového zpěvníku je vybráno 362 písní, z nichž 127 je již plně hotovo textově i hudebně.“

Není divu, že SR očekává vydání zpěvníku v co nejbližší době, když tento je v podstatě hotov již několik let. Obě strany se vzájemně obviňují ze zdržování prací, SR vyčítá POH, že žádný jiný odbor nedostal tolik podpory jako oni,¹²⁶ a práce přesto nepostupují. Na nepříznivé ohlasy ze strany SR se POH rozhodne odpovědět zvýšeným úsilím.

Na červnovém čtrnáctidenním zasedání je po intenzivní práci vybrán opravdu definitivní seznam písní, starých i nových, s tím, že bude předložen SR i sborům.¹²⁷

Prvními posluchači písní z nového zpěvníku se však stanou účastníci farářského kurzu v Jirchářích v srpnu 1970.¹²⁸ Za varhanní podpory Petra Ebena a pěveckého provedení sborem Jeronym je představeno přes dvacet nových písní. Okamžitě se rozproude diskuse o textových verzích bratrských písní, zda je lepší ponechat původní, dnes těžko srozumitelný text, nebo jej převést do dnešní podoby, ovšem za cenu částečné ztráty hodnoty písně. Zástupci POH zdůrazňují svoje stanoviska, především hledisko aktuálnosti písně – bratrské písně v době svého vzniku stejně jako nyní nejvíce promlouvají svými teologickými akcenty i rétorikou.

---

¹²⁴ *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 19. – 20. 5. 1970.

¹²⁵ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bb4, list č. j. 1778/1970. [excerpce březen 2013]

¹²⁶ Viz např. počet čtrnáctidenních výjezdů zasedání (každoročně v letech 1954 – 1958 a 1961 – 1965).

¹²⁷ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bb1, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 16. – 27. 6. 1970. [excerpce únor 2013]

¹²⁸ *Tamtéž*, zápis z předvádění ukázek nových písní z chystaného zpěvníku v Jirchářích na farářském kursu 25. srpna 1970 večer.

POH si je vědom, že ne všechny písně jsou stejně hodnotné, ale byly zařazeny i některé písně katolické, pietistické a po dlouhých rozhovorech i *Tichá noc* – byť s pokusem o textovou úpravu. Podle slov Nechutových: „Mnozí zpívají jen písně, jež se jim líbí. Ale rozhodčím tu nemá být osobní vkus nebo nevkus, nýbrž Písmo, které se vlastně přirozenému člověku nelíbí.“¹²⁹

Co se týče žalmů, bylo rozhodnuto nechat asi třetinu Strejcových, třetinu Šebestových a třetinu nově zpracovat. I u Strejce a Šebesty došlo k textovým úpravám, hlavně kvůli teologickému vyznění. Některé nově zbásňované žalmy dostaly nový nápěv patřící původně jinému žalmu, a to zásluhou Batelkovou.

Po diskusi se účastníci farářského kurzu shodují na zařazení všech 150 žalmů, považují je za potřebné a jsou ochotni jim vyučovat ve sborech.

Na podzim roku 1970 jsou naplánovány předváděčky nových písní ze zpěvníku ve všech seniorátech – této organizace se ujímají manželé Horkých.¹³⁰ Celkově se zpěvník setkává spíše se sympatiemi, pochopením a očekáváním.

Osnova a seznam písní se pomalu uzavírají, komise se pouští do otázek harmonizace, přípravy textových částí zpěvníku a jeho názvu.¹³¹

---

¹²⁹ *Tamtéž*, zápis z předvádění ukázek nových písní z chystaného zpěvníku v Jirchářích na farářském kursu 25. srpna 1970 večer.

¹³⁰ *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 17. – 18. 9. 1970.

¹³¹ *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 15. – 17. 12. 1970.

3.2.3 1971 – 1976

V březnu 1971 překládá hymnologický odbor Synodní radě první verzi nového zpěvníku¹³² a k ní Důvodovou zprávu, která obsahuje popis práce a vysvětlení, proč bylo zařazeno všech 150 žalmů a ty které písně ve druhé části zpěvníku.¹³³

Konečná forma žaltáře tedy obsahuje všech 150 žalmů (Ž 119 ve 22 písních o čtyřech slokách, ale pod jedním číslem) přebásněných Strejcem, Šebestou a asi třetinu současnými autory, se ženevskými nápěvy s harmonizací Goudimelovou. POH se odvolává už na Komenského doporučení o vhodnosti zpěvu žalmů při bohoslužbách a také na dotazník rozeslaný sborům, ve kterém se asi třetina sborů vyslovila pro zachování kompletního žaltáře.¹³⁴

250 písní z původního zpěvníku a 180 písní nových, z toho asi 50 písní bratrských, 30 od současných autorů a 60 překladů ze zahraničních kancionálů, bylo vřazeno do osnovy apostolická na kdysi dávno přijatý návrh R. Řičana. Tato osnova je pro církevní zpěvník jedinečná a ani v zahraničních zpěvnících nemá obdoby.¹³⁵ Co se týče výběru písní, POH píše, že zpěvník se má stát pro církev normativním: „*Tj. nevyjadřuje jen to, co se běžně líbí, ale to, k čemu nás vede a nám ukazuje Slovo Boží dle Písma sv. a co je vždy mimo nás a ukládá se nám jako cíl, norma, soud a spása. Podle toho byly měřeny všechny písně po stránce obsahové i formální...*“¹³⁶

POH přiznává, že obliba některých písní ze starého zpěvníku dosáhla ve sborech takové obliby, že je nebylo možné vypustit ani přes jejich teologickou spornost – takové písně¹³⁷ pak byly na četné žádosti sborů i jednotlivců v novém zpěvníku ponechány.

Synodní rada rozhodnutím ze 6. 3. 1971 tuto podobu schvaluje a podklady jsou předány redakční radě ke zpracování. Činnost POH v souvislosti se zpěvníkem¹³⁸ je tímto ukončena¹³⁹ a nadále bude tisková problematika svěřena

---

¹³² *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 16. – 18. 2. 1971.

¹³³ *Tamtéž*, Důvodová zpráva o novém zpěvníku ČCE.

¹³⁴ Viz výše kapitolu 3.2.2.

¹³⁵ Na druhé straně se však stane předmětem pozdější kritiky z důvodu obtížného vyhledávání písní pro konkrétní příležitost. Viz např. ŠIMR, Karel. *Evangelický zpěvník v bohoslužbě*. [http://www.coena.cz/hudba/evangelicky-zpevnik-1978/evangelicky-zpevnik-v-bohoslužbe/] [excerpce červenec 2013]

¹³⁶ *Tamtéž*, Důvodová zpráva o novém zpěvníku ČCE, s. 1.

¹³⁷ Např. již zmiňovaná *Tichá noc*.

¹³⁸ Existence POH ale nekončí, dále funguje pododbor varhanický a pododbor pro církevní hudbu a zpěv řešící všechny ostatní problémy mimo nový zpěvník.

pouze redakční radě (jmenované SR dne 12. 10. 1972), jejímiž členy jsou B. Hrejsa, M. Horká, M. Bič, L. Brož, Z. Čep, M. Hájek, J. Křivohlavý a M. Šourek (po ukončení činnosti M. Šourka v SR jej nahrazuje J. Ruml),¹⁴⁰ a koncept zpěvníku předán k recenzi vybraným teologům i hudebníkům¹⁴¹ (A. Legát kvůli stránce hudební, P. Hájek kvůli interpretační stránce, M. Šourek za Synodní radu, J. Hlaváč pro hodnocení po stránce evangelizační, M. Jarošek, J. Pokorný za Synodní radu, J. Nečas pro obecně literární stránku, S. Radechovská pro jazykovou problematiku, J. B. Jeschke za katedru praktické teologie Komenského bohoslovecké fakulty, V. Kučera, J. B. Souček za Komenského bohosloveckou fakultu).¹⁴²

Tyto recenze se však velmi rozcházejí, nejostřejší z nich je recenze dr. Petra Hájka z 27. 10. 1971.¹⁴³ Domnívá se, že notový materiál, který dostal, nesplňuje ani jeden z požadavků kladených na nový zpěvník. Těmi jsou podle něj:

1. respekt k církevním varhaníkům
2. respekt k úrovni průměrného zpívajícího shromáždění
3. respekt k vybavení církevních chrámů a modliteben hudebními nástroji
4. slohová jednota zpěvníku
5. zpěvník bez podprůměrných a zcela nehodnotných hudebních útvarů
6. lepší úroveň než zpěvník dosavadní

Ostatní recenze nejsou až natolik kritické (např. A. Legátovi chybí více evangelizačních písní¹⁴⁴, M. Šourek navrhuje textové či rytmické změny mnoha konkrétních míst apod.), ale POH příliš mnoho připomínek z těchto recenzí nevezme v úvahu. Rozhodně neuvažuje o předělání zpěvníku ve smyslu výše zmíněné recenze P. Hájka. Pokračuje stále ve směru práce, který si nastolil na poslední schůzi a který je dodržován již několik let stejně.

Rukopis zpěvníku je poté předložen XVII. synodu, který povoluje jak tisk, tak poslední nutné úpravy.¹⁴⁵

Po dořešení posledních problémů s přehlednutím básnické stránky žalmů (včetně zapracování připomínek recenzentů k textovým variantám) a se

---

¹³⁹ Ale bude probíhat i nadále – viz dále Zápisy o zasedání POH, které se všechny týkají zpěvníku.

¹⁴⁰ *Tamtéž*, Zápis ze schůze redakční rady zpěvníku ze dne 19. 2. 1973.

¹⁴¹ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bb4, list č. j. 307/1971. [excerpce březen 2013]

¹⁴² Všechny recenzní zprávy jsou k dispozici v ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bb3.

¹⁴³ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bb3, list č. j. 2690/1971. [excerpce březen 2013]

¹⁴⁴ *Tamtéž*, list č. j. 2549/1971.

¹⁴⁵ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bc2, Zápis ze zasedání SR ze dne 10. 5. 1976. [excerpce březen 2013]

shromážděním všech překladů a harmonizací nových písní¹⁴⁶ začínají od roku 1973 intenzivní práce na konečné grafické podobě, notaci, jsou řešeny otázky chorálního a vícehlasých úprav atd.¹⁴⁷ Je rozhodnuto, že má vyjít jednohlasý notovaný zpěvník (cca 40 000 ks) a zvláště chorálník pro varhaníky (cca 2000 ks), který by mohl nabízet i více úprav (např. harmonizace Čepovy, které byly hotovy k většině žalmů, avšak POH dal na doporučení skladatelů i dalších členů přednost harmonizacím Goudimelovým, které shledal zdařilejšími).

M. Bič prosazuje samostatné vydání žalmů, pokud by v dohledné době nebylo možno vydat celý zpěvník, ale SR se přiklání raději k možnosti vydat celý zpěvník v několika malých nákladech, než ho vydávat po dílech.¹⁴⁸

Speciální kapitolu tvoří dohady ohledně soupisu a výběru modliteb, agendy a dalších textů zařazených na konci zpěvníku.¹⁴⁹ Jsou navrženy tři rejstříky, a to autorů nápěvů, autorů textů a pramenů. Dělit překladatele, upravovatele aj. do zvláštních rejstříků by zabralo neúnosné množství místa.

Stále ještě se jedná o výplňové citáty, které by uzavíraly stránky s kratšími písněmi, avšak nelze dojít shody, které a jakých autorů by to měly být. Úvod by měla napsat nějaká významná církevní osoba, M. Bič žádá také samostatný úvod k žaltáři s odůvodněním pro čtenáře, proč byly zařazeny všechny žalmy a jak s nimi ve sboru pracovat.¹⁵⁰

Koncem roku 1974 je vyřešeno pořadí písní, číslování, rejstříky (nakonec jen jeden autorský, ne dva, dále rejstřík pramenů a abecední rejstřík písní) a uzavřen definitivní výběr písní – po další revizi jich zůstalo 579.¹⁵¹ M. Bič dopracovává poslední textové úpravy, S. Radechovská opatřuje celý zpěvník jazykovou korekturou, vzniká i konečná podoba nadpisů i údajů o datacích a autorech jednotlivých písní. Je rozhodnuto nejmenovat u všech úprav jejich původce, pouze uvést letopočet 1970, jen u obzvláště citelných zásahů jmenovat i autora.¹⁵² Modlitby vybral R. Nechuta, předmluvu napsal B. Hrejsa. Jsou vybrány citáty reformačních autorů (Hus, Luther, Kalvín) – o jejich umístění

---

¹⁴⁶ Jedná se o plán prací zmíněný v různých zápisech z roku 1971. Z roku 1972 neexistuje ani jeden písemný doklad o práci POH, víme jen, že se konala dvě pracovní zasedání ve dnech 17. – 19. 2. 1972 a 20. – 22. 3. 1972, zápisy však nebyly dodány. Stejný problém nastane u materiálů z roku 1974 (existuje jediný zápis) a 1976 (neexistuje žádný), viz dále.

¹⁴⁷ Pracovní zasedání se konala ve dnech 21. – 22. 6. 1973 a 20. – 22. 8. 1973, zápisy nedodány.

¹⁴⁸ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bc2, Zápis ze schůzky SR ČCE s POH ze dne 12. 10. 1972. [excerpce březen 2013]

¹⁴⁹ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bb1, Zápis ze schůze redakční rady zpěvníku ze dne 19. 2. 1973. [excerpce únor 2013]

¹⁵⁰ *Tamtéž*, Zápis ze schůze redakční rady zpěvníku ze dne 19. 3. 1973.

¹⁵¹ *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 7. 10. 1974.

¹⁵² *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 3. 10. 1975.

na stránky se však bude jednat až při konečné sazbě. Není vyřešena otázka titulu zpěvníku (mezi návrhy jsou např. *Zpěvy lidu Božího* či *Písně víry, lásky, naděje*), ale ten není nutné dodat nyní, až k případnému tisku.

4. října 1975 se koná prozatím poslední schůze redakční rady¹⁵³ a ještě před synodem jsou všechny podklady dány k dispozici Synodní radě. Zpěvník je považován prakticky za hotový.¹⁵⁴ SR v této souvislosti odmítá možnost vydat znovu starý zpěvník v přetisku a všichni doufají, že nový zpěvník bude vydán co nejdříve. Musí se ovšem zažádat o státní souhlas a také o přidělení papíru na tisk. Rok 1976 je téměř bez jakékoli aktivity, která by byla doložitelná archivními materiály. K. Trusina navrhuje ještě jedno setkání v Kroměříži na faře, které se uskuteční v listopadu 1976.¹⁵⁵ Zúčastní se ho hlavně redakční rada a synodní kurátor F. Škarvan, aby si vzájemně vyjasnili své stanovisko vůči novému zpěvníku. F. Škarvan uznává, že není možné předělat celý zpěvník, který je prakticky hotový, přesto ze své pozice církevního laika není spokojen. Chybí mu mnoho písní, které byly vypuštěny (hlavně písně konfirmační a osobního vyznání), jiné písně považuje za „produkt padesátých let“, kdy začala pracovat první zpěvníková komise. Zpěvník mu přijde nevyrovnaný a on jako člen SR nedokáže přijmout odpovědnost za jeho vydání.¹⁵⁶ Není však zřejmé, zda byly tyto připomínky vzaty v úvahu, když zároveň s tímto jednáním probíhají závěrečné práce na zpěvníku.

Z dalšího zápisu ze zasedání POH vyplývá, že v tomto období probíhají poslední tiskové úpravy a korektury a čeká se jen na povolení, aby se mohlo začít tisknout. Jisté však je, že neproběhlo ani jedno zasedání POH či redakční rady. Doložitelné jsou pouze dopisy (např. salvátorského sboru), které žádají urychlený dotisk starého zpěvníku, či ještě lépe vydání zpěvníku nového, protože je stále pociťován jejich silný nedostatek.¹⁵⁷ Probíhají také soukromé schůzky a rozhovory na téma zpěvníku mezi členy POH a SR, ale k oficiálním jednáním ohledně úprav požadovaných ze strany SR dojde až v následujících letech.

---

¹⁵³ *Tamtéž*, Zápis ze schůze redakční komise nového zpěvníku ze dne 4. 10. 1975.

¹⁵⁴ *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 3. 10. 1975.

¹⁵⁵ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bc2, Pozvánka na setkání v Kroměříži ze dne 27. 10. 1976. [excerpce březen 2013]

¹⁵⁶ *Tamtéž*, Dopis F. Škarvana M. Horké ze dne 10. 11. 1976; *tamtéž*, Dopis F. Škarvana M. Hájkovi ze dne 20. 12. 1976.

¹⁵⁷ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bb4, list č. j. 0767/1976; *tamtéž*, list č. j. 0733/1976. [excerpce březen 2013]

3.2.4 1977 – 1979

Další schůze hymnologického odboru se uskuteční až za dva roky, 18. března 1977.¹⁵⁸ Zpěvník dosud nebyl vydán, ačkoli SR obdržela všechny podklady a přípravné práce byly hotovy. Chybí státní souhlas a dostatek papíru – na dostatečný počet výtisků by bylo nutné získat přiděl několikanásobně převyšující běžný roční kontingent.¹⁵⁹ POH má dojem, že SR nepodnikla dostatečně rázné kroky, aby se zasadila o vydání již připraveného zpěvníku.

Synodní rada zároveň sděluje, že její jednotliví členové zpěvník pečlivě pročítají a mají mnoho námitek, teologických i koncepčních (hlavně synodní kurátor dr. F. Škarvan – prý je zpěvník příliš bratrský, což by vyžadovalo vysvětlení pro uživatele). Chtějí vrátit některé vyřazené písně zpět a naopak vynechat některé již vybrané. SR proto navrhuje opět vydat starý zpěvník. Hymnologický odbor je roztrpčen nedostatkem důvěry v jejich práci. Většinu námitek považují za subjektivní, kdežto oni byli pověřeni SR a pracovali kolektivně, a tedy více objektivně než náhodní recenzenti SR. Přitom se v církvi již zpívá mnoho nových písní navržených do zpěvníku. Hymnologickému odboru je vytýkáno, že nenaplnil počet písní stanovených synodem.¹⁶⁰ Vydání bude muset být opět odloženo.

Následují vleklá jednání se Synodní radou, která doporučuje předělat některé písně, jiné přidat ze starého zpěvníku, jiné škrtnout. Členové hymnologického odboru i varhanní komise jsou velmi znechuceni situací. Např. J. Ruml nechce zpěvník jen pro tuto generaci, ale „*pro zítřek*“, tedy nestačí mít ve zpěvníku písně pouze z minulého století.

SR požaduje vrácení šesti písní ze stávajícího zpěvníku a zařadit dvě nové – POH je po vleklém jednání ochoten je přijmout, aby se tak co nejvíce urychlilo vydání nového zpěvníku.¹⁶¹ Dále SR navrhuje přes patnáct textových úprav, převážně navrácení či vypuštění některé ze slok, případně použití jiného existujícího překladu. Tyto musí být teprve prodiskutovány. Hymnologický

---

¹⁵⁸ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bb1, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 18. 3. 1977. [excerpce únor 2013] SR oficiálně povolila POH další existenci, takže zasedání budou pokračovat i nadále.

¹⁵⁹ *Rozhovor o novém Evangelickém zpěvníku*. Český bratr 55, 1979, s. 71-72.

¹⁶⁰ 579 písní místo požadovaných 600.

¹⁶¹ *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 30. 9. 1977. Konkrétně se jedná o následující písně (číslování podle starého zpěvníku): 97 – *Když zřím ten divuplný kříž*, 111 – *V temné noci*, 181 – *Nadchni, Pane, nás svou láskou*, 194 – *V pokoře srdce svého*, 207 – *Tvůj, Pane, jsem*, 421 – *Pro Krista v boj* – sloky 1, 3, 4, *Bud' tobě sláva* z oratoria *Juda Makkabejský* G. F. Händela v překladu S. Vernera ze zpěvníku *Cantate Domino*, *Mne zajmi, Pane můj* autorů G. W. Martina a G. Mathesona v překladu J. B. Čapka.

odbor také vede ostrý spor s F. Škarvanem o písňě zmiňující poslední soud a existenci d'ábla, což je podle něj pro zpěvník teologicky nepřijatelné téma.

B. Hrejsa se od synodního seniora J. Kejře dozvídá, že dokud nebudou zpracovány všechny připomínky SR, bude synodu oznámeno, že zpěvník dosud není hotový.¹⁶²

V podstatě náhle však ještě před synodem roku 1977 přichází souhlas ministerstva kultury (odboru pro věci církevní) s tiskem zpěvníku v cizině. Spory jsou ukončeny, POH si vyměňuje poslední korektury a jsou zahájena vyjednávání se zahraničními sbory a tiskárnami. Práce POH na zpěvníku je tak ukončena, nicméně zůstává jako poradní odbor SR i nadále pro případ potřeby.

B. Hrejsa shrnuje práci POH na zpěvníku v článku pro nejnovější *Evangelický kalendář*, který jde do tisku, aby byly sbory se situací obeznámeny.¹⁶³ Vysvětluje, proč byly přijaty všechny žalmy, proč byly revidovány Strejcovy a Šebestovy úpravy i proč některé ze žalmů musely být zcela nově přebásněny. Ospravedlňuje nahrazení osnovy církevního roku osnovou Apostolica a objasňuje chronologii písní v jednotlivých oddílech – jsou seřazeny od nejstarších, předreformačních, přes husitské, bratrské, luterské chorály, poreformační ortodoxii a dobu pietismu, až po evangelikální písňě a současnou tvorbu. Zdůrazňuje vědomí POH o pluralitě církve, a z ní vyplývající pestrost zpěvníku. Je pochopitelné, že ne všichni najdou ve zpěvníku své oblíbené písňě, ale zase by je mohly potěšit ty nové, neznámé. Zápis starých písní byl nakonec kvůli plynulosti přepsán bez taktových čar a prakticky všechny harmonizace povzbudí varhaníky k práci s novými typy doprovodů. Autor doufá, že nové písňě přimějí sbory k novému zamyšlení, oprostí se od mechanického zpěvu známých písní a objeví novou krásu žalmů.

SR začíná na doporučení vyjednávat s nizozemskými církvemi Gereformeerden Kerken in Nederland i se synodou Nederlandse Hervormde Kerk o možném tisku, ale jednání jsou neúspěšná.¹⁶⁴ SR se obrací na Světový reformovaný svaz v Ženevě a prosí církev, zda by mohly zprostředkovat tisk na vlastní papír, případně poskytnout i finanční prostředky.¹⁶⁵

---

¹⁶² *Tamtéž*, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 25. 11. 1977.

¹⁶³ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bb2, HREJSA, B. *Nový zpěvník církve*, koncept článku pro *Evangelický kalendář* 1978. [excerpce březen 2013]

¹⁶⁴ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bb2, dopis z 19. 12. 1977 nečíslován ani nepodepsán. [excerpce březen 2013]

¹⁶⁵ *Rozhovor o novém Evangelickém zpěvníku*. Český bratr 55, 1979, s. 71-72.

Díky prakticky náhodnému setkání synodního seniora M. Hájka s církevním radou K. Ch. Eptingem z Karlsruhe se jednání o tisku v zahraničí přesunou do pole působnosti německých evangelických církví.¹⁶⁶ Církev v Nizozemí a Skotsku by byly případně ochotny zapojit se finančně, tiskárnu však žádná z nich k dispozici nemá. Koncem roku 1977 přichází od zemského biskupa W. Heidlanda nabídka tisku prostřednictvím Bádenské evangelické církve¹⁶⁷ se sídlem v Karlsruhe (tiskárna jako taková pak sídlila v Lahru – jednalo se o tiskárnu specializovanou na tisk liturgických pomůcek). J. Otter začíná vyjednávat podrobnosti a v roce 1978 je ustanoven tiskový plán.¹⁶⁸ Finanční prostředky poskytne zčásti sama ČCE, zčásti Bádenská evangelická církev a dalších třináct evangelických církví z Německa, Skotska a Nizozemí prostřednictvím sbírky a zčásti Gustav-Adolf Werk a dvě další podpůrné organizace.¹⁶⁹ V podstatě ihned má být zahájen tisk celého zpěvníku i chorálního a v březnu 1979 by měl být tisk podle předběžného plánu dokončen. Je přijat i název *Evangelický zpěvník a Chorálník*.¹⁷⁰ Posledních korektur se ujímají M. Bič, B. Hrejsa, S. Radechovská a E. Suchá. Notové předlohy dokončují F. Mašek a J. Hlaváč. Je rozhodnuto, že vydání zpěvníku bude notované jednohlasně, protože čtyřhlasá notace by neúměrně zvýšila počet stran a byla by velmi náročná na sazbu. Úkol seznámit uživatele s harmonizací zastoupí chorálník – jeho sazba (protože je bez textů) zdaleka není tak obtížná a vydání bude rychlejší.¹⁷¹

Konečné uspořádání zpěvníku je následující:¹⁷²

Titul

Osnova zpěvníku

Předmluva

Žalmy + písně

Služby Boží

- Jednotlivé části služeb Božích
- Pořad služeb Božích
- Církevní rok

---

¹⁶⁶ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bc2, list č. j. 0015/1978. [excerpce březen 2013]

¹⁶⁷ Evangelische Kirche Baden A. u. H. B.

¹⁶⁸ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bb1, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 5. 5. 1978. [excerpce únor 2013]

¹⁶⁹ Národní archiv, MK SPVC, krabice 214, ČCE – zahraniční cesty, *Zpráva o služební cestě do Karlsruhe a Lahru 5. – 9. 3. 1979*. [excerpce leden 2013]

¹⁷⁰ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bb1, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 10. 7. 1978. [excerpce únor 2013]

¹⁷¹ *Rozhovor o novém Evangelickém zpěvníku*. Český bratr 55, 1979, s. 71-72.

¹⁷² ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bb1, Zápis ze schůze POH SR ČCE ze dne 10. 7. 1978. [excerpce únor 2013]

- Antifony
- Služby Boží se křtem
- Modlitby a přípravy
- Osobní modlitby při službách Božích
- Domácí pobožnost
- Příprava k svátosti křtu
- Příprava k svátosti večeře Páně
- Příprava na svatební shromáždění
- Úmrtí v rodině

Modlitba Páně

Apoštolské vyznání víry

Rejstřík autorů textů a nápěvů

Chronologický přehled pramenů textů a nápěvů

Abecední seznam písní

Obsah zpěvníku

Uspořádání chorálního se drží pořadí žalmů, písní a liturgií ve zpěvníku.

Liturgický dodatek měl původně obsahovat direktorium bohoslužeb, obsah církevního roku, 4 formuláře agendy, luterskou (valašskou) a bratrskou liturgii a také dvě zpívaná ordinaria včetně Blahoslavových pašijí, ale spolupráce s liturgickou komisí byla opuštěna s tím, že dané části budou případně vydány samostatně jako liturgická pomůcka.¹⁷³

U některých písní je ještě potřeba dořešit autorská práva (hlavně u překladů moderních písní ze zahraničních zpěvníků), ale všichni doufají, že se to do začátku tisku stihne.

Od března 1978 nastávají pravidelné výjezdy tajemníka POH Jiřího Ottera do Karlsruhe a Lahru, aby dohlížel na sazbu, provedl poslední korektury, vybral nejvhodnější barvy obalů apod. Všechna tato jednání jsou podrobně dokumentována ve zprávách pro Ministerstvo kultury, Sekretariát pro věci církevní, neboť vývoz každého listu do západního Německa musel být předem schválen.

J. Otter je ubytován v hospici poblíž tiskárny a osobně dohlíží na korektury – zda odpovídá číslování stran, rejstříky či poloha grafických doplňků¹⁷⁴ (zpěvník se díky liturgickým dodatkům rozrostl na více než 900 stran).

Biskup W. Heidland z Bádenské evangelické církve, bývalý profesor praktické teologie, je od počátku velmi vstřícný, osobně se zajímá o průběh

¹⁷³ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Be3, list č. j. 0263/1972. [excerpce březen 2013]

¹⁷⁴ Národní archiv, MK SPVC, krabice 214, ČCE – zahraniční cesty, *Zpráva o služební cestě do Karlsruhe a Lahru* 5. – 9. 3. 1979. [excerpce leden 2013]

tisku a dohlíží na průběh prací. Navrhuje zvýšení nákladu zpěvníku na 100 000 výtisků zpěvníku a 3000 výtisků chorálního, protože finanční rozdíl už by nebyl takový, nejdražší je vždy notosazba. Krátká zpráva o vydání českého zpěvníku v německé oblasti vychází i v týdeníku Bádenské církve *Aufbruch*.¹⁷⁵

Je nejisté, zda se tisk oproti původnímu plánu vydat zpěvník v březnu 1979 nezdrží, protože z Prahy nedorazily všechny notové podklady a bádenští jsou rozhodnutí vytvořit notosazbu samostatně, pouze z dodaných rukopisů, což ovšem trvá mnohem déle.¹⁷⁶ Poslední korektury jsou plánovány na červenec, koncem roku je nutné počítat s tiskem kalendářů, což zabere veškerý tiskový čas, takže pokud budou podklady na podzim hotové, hned zkraje roku 1979 je bude možné vytisknout a dovézt. Dalším problémem je obtížná sazba českého jazyka, která vyžaduje zvlášť pečlivou korekturu, a také spolupráci velmi ztěžuje spojení s Prahou, které není umožněno vždy, když je potřeba.¹⁷⁷ Předání je tedy předběžně posunuto na květen – červen 1979.

Církev je plna radostného očekávání. V *Českém bratru* i *Kostnických jiskrách* vycházejí články, jak zacházet s novým zpěvníkem, jak ho vítat s radostí a nadějí, ne s obavami, že nové písně budou neznámé a cizí.¹⁷⁸

K tisku nakonec opravdu dojde podle plánu a v 9. června 1979 je jeden z výtisků *Evangelického zpěvníku* a *Chorálního* předán při slavnosti Gustav-Adolf Werku ve Freiburgu synodnímu seniorovi M. Hájkovi.¹⁷⁹ Konečný náklad 107 000 výtisků je dán k dispozici Synodní radě a jejím prostřednictvím i celé církvi v září 1979. U Salvátora v Praze jsou v sobotu 15. září 1979 dopoledne uspořádány slavnostní bohoslužby s předáním zpěvníku církvi, spojené s poděkováním německé straně i POH, redakční radě a tajemníku Jiřímu Otterovi, který na průběh celého tisku dohlížel.¹⁸⁰ Vůbec poprvé jsou zástupci západoněmecké církve na oficiální návštěvě.¹⁸¹ Zemskému biskupu W. Heidlandovi, církevnímu radovi K. Ch. Eptingovi a J. Otterovi, B. Hrejsovi,

---

¹⁷⁵ Národní archiv, MK SPVC, krabice 214, ČCE – zahraniční cesty, *Zpráva o jednání ve věci tisku nového zpěvníku v Karlsruhe a Lahru 12. – 13. dubna 1978*. [excerpce leden 2013]

¹⁷⁶ Národní archiv, MK SPVC, krabice 214, ČCE – zahraniční cesty, *Zpráva o jednání ve věci tisku nového zpěvníku v Karlsruhe a Lahru 12. – 13. dubna 1978*. [excerpce leden 2013]

¹⁷⁷ ¹⁷⁷ Národní archiv, MK SPVC, krabice 214, ČCE – zahraniční cesty, *Zpráva o cestě do NSR 9. – 14. 10. 1978*. [excerpce leden 2013]

¹⁷⁸ Např. SCHILLER, Renatus. *Nový Evangelický zpěvník. Několik praktických poznámek*. Český bratr 55, 1979, s. 59-60.; -RK-. *Zamyšlení nad novým zpěvníkem*. Český bratr 55, 1979, s. 121-122; OTTER, Jiří. *Nad novým evangelickým zpěvníkem*. Kostnické jiskry 19, 1979, s. 2.

¹⁷⁹ OTTER, Jiří. *Nový evangelický zpěvník*. Český bratr 55, 1979, s. 120-121.

¹⁸⁰ Fotografie ze slavnostních bohoslužeb viz Přílohy.

¹⁸¹ OTTER, Jiří. *Nový evangelický zpěvník*. Český bratr 55, 1979, s. 120-121.

M. Bičovi, M. Horké a dalším členům jednotlivých komisí jsou předána zvláštní, v kůži vázaná pamětní vydání.

Celý náklad je uložen na třech místech – v Horních Počernicích, ve Sloupnici a v Olomouci, odkud jsou zpěvníky distribuovány jednotlivým sborům. Do běžné prodejní sítě se zpěvník vůbec nedostane¹⁸² (až mnohem později, v devadesátých letech).

Po šedesáti letech od vzniku ČCE je tak k církvi k dispozici nový, tentokrát v žádném případě provizorní *Evangelický zpěvník*.

---

¹⁸² *Celý náklad nového zpěvníku...* In: *Zprávy*. Český bratr 55, 1979, s. 112.

4. Evangelický zpěvník: Dodatek 1980 – dodnes

Tato kapitola už jen ve stručnosti pojednává o vývoji ve zpěvníkové oblasti od osmdesátých let dodnes. Zachycuje hlavně vydání *Dodatku* k EZ. Zpracována je na základě zápisů z jednání Poradního odboru pro církevní hudbu a zpěv SR¹⁸³ z let 1992 – 2000, které jsou k dispozici ve Spisovně SR ČCE.

4.1 Dozvuky vydání nového zpěvníku 1980 – 1981

Spolupráce s Bádenskou evangelickou církví i tiskárnou v Karlsruhe rozhodně ještě nekončí. Německá strana ústy biskupa W. Heidlanda výrazně podporuje tiskové snahy ČCE, proto jim vychází vstříc při opravných vydáních a i sama navrhuje další možnosti tisku.¹⁸⁴ Na tisk v zahraničí je celkem ochotně poskytnut státní souhlas¹⁸⁵ a připravují se hned dvě publikace. Česká strana vyjadřuje své uznání a vděčnost předáním pamětních medailí k výročí Kralické bible.

V roce 1980 je pod vedením M. Horké připraven a vydán *Výběr písní z Evangelického zpěvníku*, kde jsou vybrané písně v počtu 250 upraveny do čtyřhlasu a na doporučení církevního rady K. Ch. Eptinga je v obsáhlé předmluvě zpracován vývoj duchovní písně u nás.¹⁸⁶

Téměř ihned po vydání *Chorálního* je nutné vytisknout jeho opravu.¹⁸⁷ Některé zásadní opravy byly publikovány v *Českém bratru*, ale stále se objevují další chyby, např. Z. Čep předkládá dvoustránkový seznam chyb a drobných tiskových závad. Množí se také stížnosti na přílišnou složitost a archaičnost varhanního doprovodu, je tedy nutné bezodkladně svolat schůzi POH a co nejdříve vydat *Chorálník* opravený.¹⁸⁸ K revizi a výměně

---

¹⁸³ Dále jen POCHZ SR.

¹⁸⁴ Jeho slovy, „jsou ochotni dosavadní publikační dílo doplnit do tvaru trojnožky, tj. dotisknout z použitých tiskových předloh k dosavadním dvěma nožkám zpěvníku a chorálního ještě třetí opěrnou nožku, totiž výběr písní s texty pro čtyřhlasý sborový zpěv.“ In: OTTER, Jiří. *Nový evangelický zpěvník*. Český bratr 55, 1979, s. 120-121.

¹⁸⁵ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bc2, list č. j. 2122/1979. [excerpce březen 2013]

¹⁸⁶ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bc2, Zpráva J. Ottera z jednání o vydání dotisku chorálního a čtyřhlasého výtahu ze zpěvníku ze dne 17. 3. 1980. [excerpce březen 2013]

¹⁸⁷ ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bc2, Zpráva J. Ottera o stavu tisku chorálního. [excerpce březen 2013]

¹⁸⁸ *Tamtéž*, Zpráva a podněty k 2. vydání ze dne 10. 6. 1980.

harmonizací nakonec nedojde, přetisk s nejnnutnějšími opravami vychází na jaře 1981.

4.2 *Dodatek 1996 – 2000*

Nový zpěvník se začíná v církvi ustalovat. V průběhu let však i on dostává určité trhliny, které je třeba zacelit. Jsou písně, které nevymizely z užívání, a to i přesto, že byly vypuštěny. V některých sborech se zachovalo jejich zpívání při konkrétních příležitostech.

Rozmáhají se písně s kytarovým doprovodem, k němuž se většina písní z *Evangelického zpěvníku*¹⁸⁹ nehodí. Vzniká značné množství písní nových, překládají se spirituály a písně z pramenů, které dříve nebyly dostupné.

Po zkušenostech s rozvleklou přípravou celého zpěvníku se SR rozhodla přistoupit k vydání oficiálního dodatku ke zpěvníku, který by postihoval nejvíce chybějící oblasti písní.

Z Poradního odboru hymnologického SR je nyní Poradní odbor pro církevní hudbu a zpěv SR. Do jeho kompetencí nespádají pouze zpěvníky, ale např. funkce celocírkevního kantora, církevní konzervatoř v Kroměříži, správa varhan aj. V roce 1992 rezignuje jeho předsedkyně M. Horká, aktivními členy zůstávají J. Bíca, Z. Coufal, M. Esterle, P. Hájek, T. Najbrt, J. Potoček, v říjnu 1992 přistupují J. Esterle (od r. 1996 předseda POCHZ), J. Jun, P. Křivohlavý, J. Pejla a B. Vik (do r. 1993) a od roku 1994 M. Grombiřík. Schůze se konají zhruba dvakrát do roka.¹⁹⁰

POCHZ dokončuje vydávání materiálů souvisejících s vydáním EZ,¹⁹¹ jako poslední vychází třetí část predeher a tříhlasých doprovodů k písním z EZ.¹⁹²

Dodatek k EZ se začíná připravovat od roku 1996. Jako úkol si ho POCHZ stanovuje na schůzi ze dne 18. 5. 1996.¹⁹³ Je založena speciální Komise SR pro přípravu *Dodatku k EZ*,¹⁹⁴ jejímž předsedou se 12. 6. 1996 stává Jan Balcar

---

¹⁸⁹ Dále jen EZ.

¹⁹⁰ Ústřední církevní kancelář SR ČCE, Spisovna, Poradní odbor pro církevní hudbu a zpěv 1992 – 1996. [excerpce červen 2013]

¹⁹¹ Viz např. HÁJEK, Miloslav, RYCHETSKÁ, Miluše a ONDŘÍČKOVÁ, Dagmar. *Konkordance k Evangelickému zpěvníku*. 1. vyd. Praha: Evangelické nakladatelství, 1990. 437 s. ad.

¹⁹² *Tamtéž*, Zápis ze schůzky POCHZ se seniorátními zástupci dne 28. 11. 1998.

¹⁹³ Ústřední církevní kancelář SR ČCE, Spisovna, *Návrh programu schůze POCHZ 18. 5. 1996*. [excerpce červen 2013]

¹⁹⁴ *Tamtéž*, Členům PO hudebního ze dne 27. 9. 1996.

s tím, že si má vybrat spolupracovníky z řad hudebníků i teologů.¹⁹⁵ Je rozhodnuto, že užší tým bude mít sedm členů, a to kromě předsedy ještě L. Härtelovou, T. Najbrta, M. Esterle a tři faráře P. Dvořáčka, P. Klineckého a J. Halamu. Počítá se i se širším týmem spolupracovníků, kteří však budou pověřováni pouze jednotlivými úkoly (hudebníci, teologové, počítačová experti atd.).¹⁹⁶

V přípravných materiálech se lze dočíst, že je od počátku „*nutno hledat vyváženost mezi krajními polohami představujícími písně hluboce zakořeněné v tradici a naopak písně převážně formy chvalozpěvu charismaticky zaměřených společenství.*“¹⁹⁷

Je vidět, jak obrovská šíře nového i starého materiálu se stihla v církvi usadit během ani ne dvou desítek let od vydání Evangelického zpěvníku. V potaz je nutno vzít i rozdílné zvyklosti městských a venkovských sborů, takže úkol v žádném případě nebude jednoduchý. *Dodatek* nemá být jen zpěvníkem pro jednu generaci, tudíž nesmí obsahovat pouze písně jednoho typu zbožnosti či jedné provenience. Také musí být možné všechny písně doprovázet na klavír či varhany, kytarové značky budou jen jako doplněk.¹⁹⁸

Jak je již obvyklé při tomto typu práce, začíná se rozesláním sborových dotazníků a diskusí se zástupci jednotlivých seniorátů o situaci v duchovní hudbě v jejich místě působení.

Práce probíhají nezávisle na POCHZ SR, ten je s prací komise pouze seznamován prostřednictvím M. Esterle působícího v obou institucích. Archivní záznamy v ÚCK nejsou, jsou soukromým majetkem jednotlivých členů komise, oficiální zprávy podávány nebyly.

Rozhodujícím prvkem při začleňování písní do *Dodatku* se nakonec stala jejich sdělnost a bohoslužebná vhodnost. Příliš mnoho oblíbených písní ze zpěvníku *Svíta*¹⁹⁹ bylo shledáno příliš subjektivními – pro bohoslužby se hodí více písně vyznávajícího shromáždění. Naopak byly objeveny písně starší, jejichž zvěst dostala novou intenzitu.²⁰⁰

---

¹⁹⁵ *Tamtéž*, Pověření ze dne 12. 6. 1996.

¹⁹⁶ *Tamtéž*, Zápis ze schůze POCHZ ze dne 22. 6. 1996.

¹⁹⁷ *Tamtéž*, list č. j. 3506/1996.

¹⁹⁸ *Tamtéž*, list č. j. 2111/1996.

¹⁹⁹ *Svíta: křesťanské písničky (nejen) pro mládež*. 1. vyd. Praha: Kalich, 1992, 610 s. Jeden z hlavních pramenů pro nové písně do *Dodatku* k EZ. Vznikal již deset let před vydáním, částečně vycházel v samizdatu. Bližší podrobnosti k rozhovorům o jeho vydání a úpravě viz diskuse v *Protestantu* 1993 (autorů P. Keřkovského, M. Dusa, J. A. Dusa, P. Klineckého ad.).

²⁰⁰ Ústřední církevní kancelář SR ČCE, Spisovna, *Zápis ze schůzky POCHZ se seniorátními zástupci dne 28. 11. 1998*. [excerpce červenec 2013]

Dodatek se má zároveň stát odrazovým můstkem pro přípravu úplně nového zpěvníku ČCE, jehož potřeba začíná být pocíťována.

V roce 1999 je *Dodatek k EZ* hotov. Obsahuje celkem 103 písní a má být představen na 30. synodu.²⁰¹ Na zpěvník jsou vypracovávány dva nezávislé posudky, liturgický (br. Novák) a hudební (s. Waldmannová). Předjednává se i tisk, na který mají přispět dva zahraniční sponzoři. V témže roce vychází druhé, doplněné vydání zpěvníku *Svíta*.²⁰²

V rámci ekumenických vztahů je do *Dodatku* zahrnuto pět písní z Katolického kancionálu s hudbou Petra Ebena a texty Josefa Hrdličky.²⁰³ Zároveň se vrací několik písní²⁰⁴ ze starého *Zpěvníku Českobratrské církve evangelické*, které si našly cestu zpět do sborů (případně se nikdy nepřestaly zpívat, ačkoli se nestaly součástí EZ).²⁰⁵ Dalším zdrojem je již zmíněný zpěvník *Svíta*, ze kterého jsou vybrány písně současných autorů nebo překlady spirituálů a gospelů.²⁰⁶ Objeví se zde i písně lidové a nově vybrané z různých kancionálů, písně ze zpěvníku Církve československé husitské a konečně i písně nové, nikdy nepublikované.

Tisk proběhne ve firmě Znamenaný v Plzni, společně s *Dodatkem* vychází i 800 kusů *Chorálního* pro *Dodatek*. *Dodatek* vychází v nákladu 20 000 výtisků, řazení písní do osnovy je stejné jako v EZ, ale v rámci jednotlivých kapitol jsou písně omylem seřazeny abecedně, nikoli chronologicky, jak tomu bylo v EZ.²⁰⁷

Dodatek k Evangelickému zpěvníku byl předán do služby církvi při slavnostním shromáždění ve sboru Českobratrské církve evangelické v Praze-Strašnicích v sobotu 3. června 2000 v 16:00 hodin. Slavnosti se zúčastnili také prezident EKEKu²⁰⁸ Hans-Jürg Stefan a synodní senior Pavel Smetana.²⁰⁹

²⁰¹ Ústřední církevní kancelář SR ČCE, Spisovna, *Zápis ze schůze POCHZ se seniorátními důvěrníky ze dne 16. 10. 1999*. [excerpce červenec 2013]

²⁰² GRUBER, Jiří. *Svíta: křesťanské písničky (nejen) pro mládež*. 2. dopl. vyd. Praha: Kalich, 1999, 639 s.

²⁰³ Konkrétně se jedná o písně 613 – *Oči všech se upírají*, 616 – *Chvalte Pána*, 671 – *Dej mi, Pane, bdělé srdce*, 678 – *Jeden Pán, jedna víra*, 684 – *Učiň mě, Pane, nástrojem*.

²⁰⁴ Ilustrativní příklad viz Obr. 2 a 3. níže.

²⁰⁵ Např. 641 – *Svatý, svatý, svatý, všemohoucí* nebo 693 – *Ježíš hříšné přijímá*. Ilustrace viz Příloha D.

²⁰⁶ Např. 622 – *Zůstaň s námi, Pane*, nebo 683 – *Spolu lámejme chléb*.

²⁰⁷ Ústřední církevní kancelář SR ČCE, Spisovna, *Zápis ze schůze POCHZ ze dne 22. 1. 2000*. [excerpce červenec 2013]

²⁰⁸ Evropská konference pro evangelickou hudbu.

²⁰⁹ *Fotokronika Strašnického sboru* [<http://kocna.webzdarma.cz/priv/kronika.htm>] [excerpce červenec 2013].

641
J. B. Dykes

SVATÝ, SVATÝ, SVATÝ, VŠEMOHOUCÍ

Sva-tý, sva-tý, sva-tý, vše-mo - hou - cí,
od čas-né-ho rá - na tě Křís-tův lid sla - ví.

Sva-tý, sva-tý, sva - tý, Pa-ne náš las - ka - vý,
ty troj-je - di - ný, slyš náš zpěv vrou - cí.

2. Svatý, svatý, svatý, nekonečný, / nebo, zem i moře objímá tvá sláva, / Andělský sbor stále tobě poctu vzdává. / Ty jsi byl, jsi a vždy budeš věčný.

3. Svatý, svatý, svatý, očím skrytý, / hrách nám brání vnímat slávu svého nebe. / Pouze ty jsi svatý, nikdo kromě tebe/ není dobový, čistý, jako jsi ty.

4. Svatý, svatý, svatý, všemohoucí, / od časného rána tě Kristův lid slaví. / Svatý, svatý, svatý, Pane náš laskavý, / ty trojjediný, slyš náš zpěv vroucí.

R. Heber / J. Stechar / 1999

Obr. 3 Píseň č. 641 Svatý, svatý, svatý, všemohoucí, která se vrátila do Dodatku z roku 2000 (doplněny kytarové značky).²¹¹

²¹¹ Zdroj obrázku – vydání *Dodatku* z knihovny ETF UK.

Závěr

Tato práce se snažila za pomoci archivních materiálů zachytit složitou cestu vzniku *Evangelického zpěvníku* Českobratrské církve evangelické.

Od vydání jeho předchůdce, *Zpěvníku Českobratrské církve evangelické*, v roce 1923 stihlo uplynout více než padesát let. Starý zpěvník musel vyjít ve čtrnácti různých vydáních, než se dočkal důstojného nástupce. Po všechna tato léta pracovaly (s větším či menším nasazením) různé zpěvníkové komise a připravovaly zpěvník nový, ve všech směrech lepší než ten starý. Zápas s časem, vlastní vytížeností, obtížností a rozsáhlostí úkolu a v neposlední řadě i s politickou a společenskou situací se promítá do všech archivních materiálů.

Znovu a znovu se našli nadšenci, kteří byli ochotni obětovat čas i energii na přípravu nového, lepšího zpěvníku, ale znovu a znovu odpadali pro jiné závazky či pro spory s ostatními o koncepci.

Když se konečně podařilo zpěvník dokončit, musela církev ještě podstoupit zápas o jeho vydání. Shodou šťastných náhod se po několika letech čekání podařilo domluvit tisk v zahraničí, na který ministerstvo kultury přistoupilo mnohem ochotněji než na možnost, že by církvi mělo přidělit mnohonásobně větší množství papíru, než na jaké byl roční limit. Mohl se tak tisknout nejen zpěvník, ale i chorálník a později i další materiály.

Nový zpěvník je v užívání od roku 1979 a za tu dobu se již jistě stihlo prokázat, které písně byly zařazeny právem a které by bylo lepší vypustit. Vкус se samozřejmě mění i s dobou, jak ukázalo vydání *Dodatku* v roce 2000, do kterého se některé z vypuštěných písní vrátily.

Jak již bylo řečeno výše, doplňkové materiály k EZ jsou hotovy od začátku 90. let, *Dodatek k EZ* vychází v roce 2000. V této době je už původní EZ pocitován místy jako zastaralý, opět se mnoho písní vůbec nezpívá, jiné jsou postupem času opouštěny.

Práce na *Dodatku* měly – alespoň podle představ POCHZ – naznačit směr, kterým se může ubírat nová zpěvníková komise SR založená v roce 2004 při tvorbě dalšího celocírkevního zpěvníku pro nové století. To, zda zvolila správný směr a nový zpěvník ČCE bude mít úspěch, zjistíme, doufejme, dříve než za dalších padesát let.

Seznam pramenů a literatury

Literatura:

- *Evangelický zpěvník (Dodatek)*. Praha: Kalich, 2001.
- HORKÁ, Magdalena (ed.). *Výběr písní z Evangelického zpěvníku*. LahrBaden: Synodní rada ČCE, 1980.
- *Chorálník k Evangelickému zpěvníku*. 1. vyd. Karlsruhe: Synodní rada Českobratrské církve evangelické, 1979.
- OTTER, Jiří. *Nad novým evangelickým zpěvníkem*. Kostnické jiskry 19, 1979, s. 2.
- OTTER, Jiří. *Nový evangelický zpěvník*. Český bratr 55, 1979, s. 120-121.
- -RK-. *Zamyšlení nad novým zpěvníkem*. Český bratr 55, 1979, s. 121-122.
- *Rozhovor o novém Evangelickém zpěvníku*. Český bratr 55, 1979, s. 71-72.
- SCHILLER, Renatus. *Nový Evangelický zpěvník. Několik praktických poznámek*. Český bratr 55, 1979, s. 59-60.
- SOMOLÍK, Josef HREJSA, Bohuš (eds.). *Evangelický zpěvník*. Karlsruhe: Synodní rada ČCE, 1979.

Archivní materiály:

- ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Ba1. [excerpce březen 2013]
- ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Ba2. [excerpce únor 2013]
- ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bb1. [excerpce únor 2013]
- ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bb2. [excerpce únor 2013]
- ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bb3. [excerpce březen 2013]
- ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Bc2. [excerpce březen 2013]
- ÚA ČCE, AF ČCE, krabice VIII Be3. [excerpce březen 2013]

- Národní archiv, MK SPVC, krabice 214, ČCE – zahraniční cesty. [excerpce leden 2013]

- Ústřední církevní kancelář SR ČCE, Spisovna, materiály Poradního odboru pro církevní hudbu a zpěv SR. [excerpce červen 2013]

Přílohy

- A. Přepis rozhovoru s Jiřím Otterem ze dne 2. 12. 2012 v modřanském sboru (5 stran). Zvukový záznam přiložen na CD.
- B. Fotografie ze slavnostní instalace nového *Evangelického zpěvníku* (6 stran).
- C. Přehled všech vydání *Zpěvníku Českobratrské církve evangelické* od roku 1923 do vydání *Evangelického zpěvníku* v roce 1979 (2 strany).
- D. Srovnání jedné písně v několika různých vydáních *Zpěvníku Českobratrské církve evangelické* a v *Evangelickém zpěvníku* (11 stran).

A. Přepis rozhovoru s Jiřím Otterem ze dne 2. 12. 2012 v modřanském sboru

[JO]: Tak ono to začalo už asi roku 1978, když přijížděli do Prahy představitelé bádenské církve, byl to zvlášť doktor Epting, on byl takový zvláštní přítel naší církve a byl tehdy právě taky předsedou Gustav-Adolf-Werku v západním Německu. Čili to byla velká organizace, že jo, která – (znáte, víte o tom taky něco?)

[EP]: Ano.)

[JO]: Takže měli hodně peněz a měli zvláštní zájem v té době o tu oblast církvi v tom komunistickém světě. A tak jsem tehdy - nejdřív to dalo hodně práce Synodní radě, aby dostala souhlas pro ten zpěvník, a když ho potom státní správa, Ministerstvo kultury - Státní úřad pro věci církevní, když ho potom dali souhlas, no tak měli zájem na tom, aby to bylo i vydáno. Když zjistili, že jaksi nebudou muset sami přispívat, že to bude financovaný ze zahraničí, tak nějak jako, no tak, slabá chvilka – a dali souhlas k zpěvníku. Takže my jsme mohli vyjednávat a já jsem potom byl vyslán přímo do Bádenska, do Karlsruhe, do toho jejich ústředí, kde tehdy byl biskup – to byl jinej, než tady na obrázcích, tehdy se jmenoval Claus Engelhardt, ale Epting už tam tenkrát byl, tak dělal takovýho zprostředkovatele. Tak to jsme nejdřív vyjednávali rozpočet a financování. Oni si to vzali jaksi na starost, Epting, jako měl opravdu o to takovej úžasnej zájem, byli jsme taky dobří přátelé. (No, byl to Morého taky - no, taky ho dobře zná.) A potom, který církve se na tom podílely, to je konečně i v té předmluvě ke zpěvníku. Ale moje práce potom začala hlavně na jaře 79, když jsem vezl právě všechny ty tiskový předlohy zpěvníku do Bádenska do tiskárny. A když už teda Ministerstvo kultury dalo souhlas k tomu tisku, tak mně rychle opatřili výjezdní doložku – tehdy cestovat na Západ jako bylo velice těžký. A tak jsem krom toho jednání - už takový detailnější ohledně financí - tak jsem taky byl trošku ve spojení s tou tiskárnou. A ta byla v Lahru u Baden-Badenu. (Já nevím, jestli vás – ale konečně, to je tam taky myslím napsaný.) Já jsem ovšem tyhle zahraniční cesty, když už jsem vyjel do zahraničí, tak jsem to vždycky nějak spojil. Já jsem byl tenkrát, a to byly zase spíš takový tajný věci, tak jednak já jsem byl v té době taky členem zahraničního výboru při Kirchentagu v Německu. Takže - to bylo ve Fuldě, tam měli centra, tak jsem jezdil. Vždycky jsem se zastavil i ve Fuldě. Anebo v Kasselu. V Kasselu, tam byla centrála Gustav-Adolf-Werku, takže všechny ty finanční věci jsme tam mohli potom projednávat. No, a konečně ta hlavní moje práce byla od září 79, to jsem jel na první týden

do Bádenska, ale ten první týden jsem byl u Eptingů, oni bydleli poblíž Karlsruhe ve vesnici, takový předměstí, který se jmenoval Karlsbad. Tak u nich – a oni měli takovej hostinskěj pokoj, v suterénu svý vily, takže tam jsem měl k dispozici a rozložil na stole, tak jsem už připravoval ty předlohy tiskový i ty grafický věci od Švába. (Mně už se těžko dýchá, já už mám třiadvadesátku pryč, takže, a jsem málo zvyklej mluvit. Já jsem celej tejden doma sám, tak si až v neděli, když přijedu, tak si trošku popovídám. Nejsem zvyklej mluvit a jsem trošku uzpívanej.)

No, a po tom týdnů toho – tý přípravy, tak jsem jel na další týden do toho Lahru u Baden-Badenu, tam mě ubytovali v takovym hospicu nedaleko tiskárny. A já jsem denně potom docházel do tý tiskárny.

[EP]: Takže vy jste přímo dozíral na ten tisk?

[JO]: Takže jsem – jo. Mohl. Denně - i mezi stroji. Ten pan Schelling, to byl taky evangelík, takže jaksi se mně věnoval, tak jsem mohl v té továrně... Denně jsem tam prostě docházel a potom připomínal. Ale oni to opravdu zvládali – moderní stroje. A myslím, že tam neuniklo skoro nic, při těch korekturách. Akorát jsem letos na jaře někde tady jednu čárku na a v nějakym slovesu - jsem přišel, že tam chybí. Jo, na konci věty taky, ta jediná věc. Já jsem potom z toho Lahru, mně ten vedoucí potom vozili po okolí a vybírali jsme v těch různých těch továrnách hlavně taky obal. I barvy jsme vybírali, i prostě aby to bylo levný, no prostě všechno už, co se týkalo tisku. No, a potom, v příštím roce, vlastně ne, ještě v tom roce v září, tak potom přivezli v nákladních autech, to bylo mohutný, to zase ten Potoček, to udělal ten Potoček - potom to uskladňovali v Kobylisích, jo, myslím, že to tam ještě je někde. Velký zásoby.

[EP]: To nevím.

[JO]: Ještě je tam nějaká železná rezerva. Ono jich bylo hodně.

[EP]: Kolik jich vlastně bylo, kolik ten náklad se tiskl?

[JO]: To já už nevím, to se budete muset podívat. Já už teď nevím. Já mám dojem, že to bylo nějakých 800 000.

[EP]: Tolik? A všechno platila ta německá strana?

[JO]: No. A to byl potom biskup už Heidland, tady máte ty obrázky. Tak to by bylo asi všechno, co jsem si připravil ty poznámky. Teď ještě jestli máte nějakou speciální otázku?

[EP]: Jestli mi ještě můžete říct něco málo k těm fotografiím, co to je za lidi a tak.

[OP]: No, to je Milan Hájek, tehdejší synodní senior, Miloslav Hájek. Tady je ten biskup Heidland. To je farář Krejčík, který byl dřív taky u Salvátora. Tady jsem já a tady je ten biskup Epting. A teď se to bude asi opakovat. Tady je to bližší, jo, zase Heidland, Epting, kterej ještě žije, pořád jsme v písemnym styku. Tady se jim jako děkuje, jo, jsou představeni, dík, a dostali takový ty speciální výtisky v kožené vazbě. Já jsem taky tehdy jeden dostal, ale ten jsem už s sebou nenes, protože mám plnou tašku.

[EP]: A tohle je potom?

[JO]: No, tady je záběr do shromáždění, tady byl dokonce jeden ten zástupce ministerstva účasten. Tady mně děkuje a já jsem byl, a předal mi i ten zpěvník v kožené vazbě. Tak mi děkoval za tu práci, a zas ten celkovej pohled.

[EP]: A pamatujete si nějakou třeba atmosféru přípravy toho zpěvníku? Ono se to připravovalo strašně dlouho...

[JO]: Ono se to taky měnilo. Tam máte, když čtete ten úvod, že jo, tak tam sestra Horká, když to dávala dohromady, jednak taky že ti předsedové, jako byli výborní, ale každý měl trošku jinou představu. A potom ten umřel, ten zase předělával. Asi v tomhle byly určitě takový chvíle, který to jako trošku brzdily. No, ale myslím, že i ten výběr a tak dál – sestra Horká v té době taky, jak aby dělala reklamu, tak některý ty úplně nový písně, tak ona jezdila po pastorálních konferencích, taky na jedny tady v Praze, nebo při farářským kurzu, jo, to taky. Tak ona je i zazpívala, ty nové písně. Já teď nevím, jestli ona ještě žije, paní Horká.

[EP]: Vůbec nevím.

[JO]: Ale asi už ne, to by vás byl na ni odkázal.

[EP]: A jak se vám líbil hotový zpěvník, když jste ho viděl? Měl jste na něj nějaký názor?

[JO]: No, byli jsme z toho nadšený tehdy, protože jako v tej bídě, že jo – pořád se bojovalo. Třeba vydat Broučky, to bylo – každé synod chtěl Broučky, ale nic, nic, nic. Pak nakonec to trochu vyšlo – no, na všechny ty knížky, tak to bylo jako vždycky velký zápasení. Ale ta slavnost dokumentovala potom, jako že v církvi to bylo přijato opravdu s nadšením. A slouží pořád ještě.

[EP]: Slouží dodneška. A teď se připravuje ten nový.

[JO]: A teď je ten novejš, no tak uvidíme.

[EP]: Ale už ho taky připravují docela dlouho.

[JO]: No tak, vždyť oni jak se navázali na ty Švýcary. Ty teď mají zase jaksi v pozadí takovou záštitu. Jednak že sám novejš zpěvník je, vlastně bude svým způsobem kopie, no, kopie, ale obdoba toho jejich švýcarského reformovaného zpěvníku. No a teď ho chtějí doplnit o nový písne. Tak nedávno tu byl tak ten jeden ten bratr, kterej nám říkal, jako že jak se o to snaží. No, ale o tom víc nevím.

[EP]: A vy když vlastně dneska z toho zpěvníku zpíváte, tak prostě máte pocit, že už by byl potřeba nový zpěvník, nebo že tenhle vyhovuje pořád?

[JO]: Myslím, že ne. Když byl ještě ten doplněk teď, že jo, ten přídavek, mně se zdají pozoruhodný písničky, zvláště tím, to jako třeba jednu od Ebena jsme teď melodie zpívali. Tak opravdu to – mně by to zatím stačilo. No, ale jestli opravdu přijdou s něčím novým, jestli se toho vůbec dočkám.

[EP]: To já nevím.

[OP]: Jestli se toho dočkám, tak budu rád.

(...)

[EP]: No, že oni, co já když jsem studovala ty archivní materiály, tak tam byl právě problém se zhudebněním těch žalmů, že oni se zpívaly ty Strejcovy, nebo naopak ty Šebestovy. Jako jestli použít jenom toho jednoho autora nebo všechny ty autory...

[JO]: V těch žalmech je to nakonec takový trošku rozházený. Jsou tam takový veršotepecký věci a potom ti naši takzvaní básníci. Oni to spíš dost zrýmovali. A potom sestra Radechovská, která dělala tu jazykovou odbornici, tak zase někde toho Strejce tak jako...

(...)

[EP]: O těch žalmech, že ona dělala ty úpravy...

[JO]: Jo, sestra Radechovská. Že někde se mně zdá, že to jako – já tomu říkám ohoblovala. Dycky když nad všemi tady sedím, tak říkám jejej, zase to upravila, aby to bylo srozumitelný, ale mně zase chybí – kdo byl zvyklej na ty žalmy v tom kralickym překladu, ať to byl Strejc, anebo prostě nebo i ty písně staré Jednoty – no, někde se mně zdálo, že to bylo zbytečný. No, ale už se nedá nic dělat.

[EP]: No dokonce některé z těch písní, co se vyloučili z tohohle zpěvníku, tak se pak vracely v tom Dodatku.

[JO]: Jo, to je pravda, jo. Některý, který vyloučili úplně, to „Důvěřuj se v Pána“, třeba.

[EP]: Asi byly tak zažitý nebo osvědčený, nebo...

[JO]: No, tak určitá část těch starých lidí, který na to byli zvyklí, a církev stárne, že jo, takže jako ty ohlasy, co byly ze sborů, což starý lidi říkali: Proč, proč jste ji vyhodili? – A dali tam třeba nějakou, která se vůbec nezpívá. To už – žádné dílo nebude dokonalé.

[EP]: To ne. Ale za tím zpěvníkem stojí prostě strašná spousta práce.

[JO]: Ale byla to veliká práce, že jo. Vždyť pan Hrejsa – a vždycky taky někdo z příbuznejch se tam potom zamíchal – jsou tam dvě hezký písně od paní Hrejsový. Takový hezký ranní písně jsou tam od Hrejsový, to si pak můžete najít.

[EP]: *Zlatá když sluneční záře...*

[JO]: ... *se obnoví*. No tak to by bylo asi všecko.

B. Fotografie ze slavnostní instalace nového *Evangelického zpěvníku*²¹²

Obr. 1 Slavnostní bohoslužby u Salvátora v Praze k instalaci nového zpěvníku z 15. září 1979 – zprava synodní senior M. Hájek, J. Otter, církevní rada K. Ch. Epting, farář Krejčík, biskup W. Heidland.

---

²¹² Všechny fotografie pocházejí ze soukromého archivu J. Ottera. Autorem fotografií je J. Šplíchal.

Obr. 2 Slavnostní bohoslužby u Salvátora v Praze k instalaci nového zpěvníku z 15. září 1979 – zprava J. Otter, církevní rada K. Ch. Epting, farář Krejčík, biskup W. Heidland.

Obr. 3 Slavnostní bohoslužby u Salvátora v Praze k instalaci nového zpěvníku z 15. září 1979, poděkování německé straně – zprava synodní senior M. Hájek, církevní rada K. Ch. Epting, biskup W. Heidland, J. Otter.

Obr. 4 Slavnostní bohoslužby u Salvátora v Praze k instalaci nového zpěvníku z 15. září 1979 – pohled do shromáždění.

Obr. 5 Slavnostní bohoslužby u Salvátora v Praze k instalaci nového zpěvníku z 15. září 1979 – synodní senior M. Hájek děkuje J. Otterovi a předává mu v kůži vázaný Evangelický zpěvník.

Obr. 6 Slavnostní bohoslužby u Salvátora v Praze k instalaci nového zpěvníku z 15. září 1979 – pohled do shromáždění.

C. Přehled všech vydání *Zpěvníku Českobratrské církve evangelické* od roku 1923 do vydání *Evangelického zpěvníku* v roce 1979²¹³

<i>Zpěvník Českobratrské církve evangelické</i>						
<i>Rok vydání</i>	<i>Číslo vydání</i>	<i>Počet písní</i>	<i>Počet stran</i>	<i>Notace</i>	<i>Nakladatel</i>	<i>Poznámka</i>
1923	I.	311	482	notované (4hlas) i nenotované	Spolek Komenského	s modlitbami
1927	II.	433 + 10	342	nenotované	Spolek Komenského	integrován dodatek čáslavský, volně připojeno 10 moravských nápěvů, s modlitbami
1930	III.	442	463	nenotované	Kalich	integrovány oba dodatky, s modlitbami
1931	II. notované	442	X ²¹⁴	notované (4hlas)	Kalich	úpravy harmonizací L. Juren a O. Batěk, s modlitbami
1934	IV.	442	357	nenotované	Kalich	bez předmluvy, s doslovem, s modlitbami
1937	V.	442	494	nenotované	Kalich	s modlitbami
1940	VI.	nezjištěno ²¹⁵		nenotované	Kalich	některé písně vyškrtuty německou cenzurou
1946	VII.	437	413	nenotované	Kalich	vraceny písně ze VI. vydání, škrtnuto pět jiných, modlitby na začátku
1948	III. notované	442	X ²¹⁶	notované (4hlas)	Kalich	předmluva J. B. Šimek, úprava textů R. Říčan

²¹³ Tabulka je dílem autorky práce na základě archivních materiálů a jednotlivých vydání, která jsou k dispozici v knihovně ETF UK a v Národní knihovně.

²¹⁴ Nezjištěno.

²¹⁵ Tisk cenzurovaného vydání byl zastaven kvůli nedostatku papíru, vyšel jen malý náklad, který není v knihovnách k dispozici. Některé sbory tuto verzi s cenzurovanými písněmi ani nikdy nepřijaly.

²¹⁶ Nezjištěno.

1950	VIII.	442	463	nenotované	Kalich	vráceny všechny písně, zrevidované, s hymnologickými dodatky
1952	XII. ²¹⁷	442	659	notované (4hlas)	Kalich	revidované kapesní vydání s hymnologickými dodatky
1958	XIII.	442	375	nenotované	Laichter	
1965	XIV.	442	541	notované jednohlasně	Kalich	revidované, na biblovém papíru, kapesní
<i>Evangelický zpěvník</i>						
1979	I.	582	916	notované jednohlasně	SR ČCE	tisk v Německu, grafické koncovky J. Šváb
<i>Dodatek k Evangelickému zpěvníku</i>						
2000	I.	103	118	notovaný jednohlasně s kytarovými značkami	Kalich	
2004	II.	103	118	notovaný jednohlasně s kytarovými značkami	Kalich	
2007	III.	103	118	notovaný jednohlasně s kytarovými značkami	Kalich	

---

²¹⁷ Jedná se o XII. vydání, neboť zde nakladatel sečetl 3 notovaná a 8 nenotovaných předchozích vydání – tohoto číslování se pak drží i další dvě vydání (tedy XIII. a XIV.).

D. Srovnání jedné písně v několika různých vydáních *Zpěvníku Českobratrské církve evangelické* a v *Evangelickém zpěvníku*

Na příkladu *Žalmu 99 Aj, Pán kraluje*, je možné vidět, jak se proměňovala grafická podoba jednotlivých vydání – jak se změnila notosazba i styl odsazení jednotlivých veršů. V *Evangelickém zpěvníku* pak dojde i k několika textovým úpravám S. Radechovské.

Tento žalm byl vybrán proto, že zůstal ve všech vydáních, a tvoří tak pěknou ilustraci k celé historii vývoje zpěvníku.²¹⁸

Použitá vydání:²¹⁹

Zpěvník Českobratrské církve evangelické

- 1923 notované
- 1923 nenotované
- 1927 nenotované
- 1931 notované
- 1934 nenotované
- 1946 nenotované
- 1965 notované jednohlasně

Evangelický zpěvník

- 1979 notované jednohlasně

Chorálník

- 1979 varhanní doprovod

Výběr písní z Evangelického zpěvníku

- 1987 čtyřhlasá notace

---

²¹⁸ U starších vydání je zhoršená kvalita scanů, protože jsou zpěvníky tištěny na žlutě zbarvený papír.

²¹⁹ Všechny použité ilustrace pocházejí z fondu knihovny ETF UK.